

SLOVENSKI UČITELJ

Glasilo slovenskih
učiteljskih in kate-

krščanskih učiteljskih
društev.

Bogu srce
Mladini moč
Domovini zvestobo

Štev. 7.-8.
Leto XVI.

Vsebina:

Ni praznik naše življenje. Marica Koželj	145
Kateheza o VII. božji zapovedi. J. Mlakar	146
Kako naučimo učence razumevati zemljevid. —a—	149
Duhovno obhajilo. A. Čadež	152
Previdnost pri gojitvi strupenih rastlin na vrtu. Fort. Lužar	155
Nova slovenska katehetika. Ign. Nadrah	156
Zanimanje pri veronauku. A. Čadež	157
Razvoj oskrbe slaboumnih. Anica Lebar	161
Negovanje telesa in vojaška jakost —ž—	164
Dolžnosti učiteljeve do »Svete vojske«. Janko Grad	165
Še nekaj o ljudskem petju v cerkvi. A. Č.	170
Šola in vojska. Belan	172
Katehetski vestnik: Katehetsko gibanje	174
Katehetske beležke	174
Zgledi, uporabni pri katehezi	176
Učiteljski vestnik: Učiteljske vesti.	179
Vzgoja	180
Raznoterosti	181
Slovstvo in glasba	184

»Slovenski Učitelj« izhaja sredi vsakega meseca. Celoletna naročnina 4 krone. (Naročnina in članarina za »Slomškovo zvezo« 5 K; naročnina in članarina za »Društvo slovenskih katehetov« 5 K; naročniki, ki so člani obeh društev, plačajo 6 K.) Spisi in dopisi se pošiljajo uredništvu do 4. vsakega meseca. Reklamacije, naročnino, dopise sprejemata:
Uredništvo »Slovenskega Učitelja« v Ljubljani.

Urednika: A. Čadež, katehet v Ljubljani; Fr. Jaklič, nadučitelj, drž. in dež. poslanec.
Natisnila Katoliška tiskarna. — Oblastem odgovoren Ivan Rakovec.

Slovenski Učitelj

Glasilo slovenskih krščanskih učiteljskih
in kafehefskih društev.

Last „Slomškove zveze“ in „Društva slov. kafehefov“.

Letnik XVI.

V Ljubljani, 15. julija 1915.

Štev. 7.-8.

Ni praznik — naše življenje ...

Marica Koželj.

Na učiteljskih so dovršili — letos že zelo zgodaj — zrelostne izpite, zopet bo vstopilo lepo število mladih tovarišic — kakor pravimo — v življenje.

Marsikatera, ki ji ni bilo učenje ravno največja briga in ji sitni profesorji kar niso hoteli verjeti, da vse zna, je vzela vsa vesela list, ki dokazuje, da je »zrela«, in je odšla veselega srca, lahkinih nog iz poslopja nadlog.

»Pojdite se solit, profesorji! Sedaj sem prosta, prosta. Le vun na plan, da se naužijem še lepih dni, dokler ne pride jesen! ...«

Onim, ki so slučajno meščanke in imajo v mestu »papane«, zacvete posihmal res brezskrbna doba vsaj za nekaj let. Papa že poskrbi za gorak prostorček kar v mestu ali pa vsaj prav blizu mesta, tako kakšno uro ali še manj hodá, da skoči lahko takoj po šoli domov in da prisopiha tik pred pouku določeno uro v šolsko sobo, če je namreč voditelj »brezsrčen in strog«. Če pa ni »sitnež in pedant« — no, potem se lahko izostane včasih kar celo dopoldne, kadar muči revico nervoznost, migrena ali kakšna druga slična bolezen.

Kakšen je potem pouk v razredu! ... Saj ni pouk, neko površno, mehanično delo je, pri katerem se otroci dolgočasijo in zehajo ali pa nemirni dražijo učiteljico, ki se lovi nepripravljena in ne vé, kako in kaj.

Res, prav je zapisal Arhangelj v zadnji številki »Slov. Učitelja«: »Učitelj ali učiteljica, ki prihaja in odhaja iz kraja, ko se šola začne oziroma konča, je le najemnik, ni pastir svoji čredi.«

Seveda ni takih povečini, le izjeme so. Več je onih, ki se jim ob slovesu od šole orosi oko in ki vzdihnejo s Prešernom: »Dni mojih lepša polovica, prekmalu si minila!« Živo jim je pred očmi, da nastopi posihmal drug čas, čas dela in samozatajevanja. Zadovoljne so, da so dosegle svoj cilj in neki ponos jim brani, da bi iskale protekcije raznih stričkov, saj »Koder solnce teče, povsod tuđ' kruh se peče«. Magari v hribe, to jim je geslo. Če bo izročena jim dečica bolj zabita, bo pa več dela in manj prilike za dolgčas in nevarne sanjarije.

Zgodi se pa tudi včasih, da mora katera »boljših hčerâ« v kako zakotno vasico. O, to je potem stoka in vzdihov. Vsi ideali preidejo, tako tožijo. In če je pričakovala, da bo dobila kje na kmetih tako ljubke

stvarce, kakor jih je spoznavala pri nastopih na vadnici, bridko toži o kruti prevari. Da, da! Na vadnici so otroci odgovarjali, še preden so bili vprašani. Toda takih otrok ni po naših vaških šolah.

Čedalje pogosteje se pojavljajo tudi takozvane emancipiranke, ki jih je vzgojila prenapetost modernega časa, ki se izgovarjajo, češ, nimamo poklica za učiteljice, hotele bi postati kaj drugega; ali no, razmere niso po tem.

Te varajo same sebe. Poklic za učiteljico-vzgojiteljico ima vsaka ženska, ker ga ji je vsadil sam Bog v srce, ko ji je dal materinsko ljubezen. V ponos naj bi nam bilo to, ne zametujmo daru božjega

Burni časi, v katerih živimo, terjajo od nas delo, ne počitek. Kako bomo sicer prebili včasih naravnost grenke dni negotovosti in poskušnje, če ne v delu, v katerem je uteha in pozaba. Ves svet zre sedaj s spoštovanjem na naše ženstvo, ki je pokazalo, da premore še kaj drugega, kakor roke križem držati in se zibati v mrežah.

Saj je malone vsaka zastavila dvojno moč, enkrat namesto sebe, drugič namesto nekoga, ki ga ni doma, ker ga je poklicala domovina na delo drugam.

In ali nas ne kliče na vseh straneh delo? Ni ga treba šele iskati. Mlade tovarišice pa, ki so šele izšle iz učiteljšč, naj si predočujejo vsekdar, da življenje ne prihaja nasproti s tableto, polno piškotov in tort, le črn kruhek nudi; še Bog, da je kruhek in ne kamen.

»Na delo tedaj, ker resnobni so dnovi...«

Kateheza o VII. božji zapovedi.

I. del.

Prof. J. Mlakar.

Za srednjo skupino.

Uvod in smoter. Ponovimo še enkrat, kaj prepoveduje Bog v V. zapovedi... Bog torej hoče, da varujemo in ohranimo svoje življenje. Da pa moremo živeti, treba nam je hrane, obleke, stanovanja itd. Kdo dá tebi vse to? ... Ako ti dá mati kruh, čigav je potem? ... Mesto »kruh je moj«, rečeš tudi lahko »kruh je moja lastnina«. Ako ti dajo starši obleko, čigava je potem? ... Kako lahko rečeš mesto »obleka je moja«? ... Tvoj součeneč ti posodi nož, je li nož sedaj tvoja lastnina? ... Zakaj ne? ... Ako pa nož kupiš, čigava lastnina je potem? ... Zakaj? ... In če delavec dobi zvečer za storjeno delo 3 krone, čigava lastnina je ta denar? ... Zakaj? ... Glejte, otroci, kar dobi kdo v dar, ali kar kupi, ali kar zasluži, to je njegova lastnina, in tega mu ne sme nihče ukrasti. Kdor pa bližnjemu kaj ukrade, škoduje mu po krivici na njegovi lastnini. Katera zapoved pa prepoveduje krasti? ... VII. božja zapoved prepoveduje torej bližnjemu po krivici škodovati na njegovi lastnini.

Bližnjemu se pa ne škoduje po krivici na njegovi lastnini samo s tem, če mu kdo kaj ukrade, marveč še na več drugih načinov. Da se bodete znali

varovati grehov zoper VII. božjo zapoved, hočem vam natančneje razložiti, s čim se škoduje bližnjemu po krivici na njegovi lastnini. (Vprašanje 379. se napiše na tablo.)

Podavanje in pojasnjevanje. a) Ti imaš pod klopjo kruh, eden izmed součencev ti ga pa vzame, in sicer skrivaj. Kaj je naredil s tem? ... Kako pa pravimo tistemu, ki skrivaj jemlje, kar ni njegovo? ... In kako imenujemo greh, ki ga naredi s tem, da skrivaj vzame, kar ni njegovo? ... Kdo greši torej s tatvino? ... Tat vzame skrivaj, kar ni njegovo, on vzame tuje blago. Beseda »blago« pa ne pomeni tu le sukno, iz katerega se dela obleka, ampak sploh vse, kar potrebujemo za življenje, n. pr. jed, pijača, obleka, hiša, živina, polje itd. Ima li tat pravico vzeti tuje blago? ... On vzame skrivaj in po krivici tuje blago. Kdo greši torej s tatvino? ... S tatvino greši, kdor skrivaj in po krivici vzame tuje blago.

b) Kmet prodaja par volov in se vrača ponoči po samotni cesti domov. Naenkrat skoči izza grmovja poleg ceste ropar in ga udari tako močno po glavi, da se revež nezavesten zgrudi na tla. Nato mu vzame iz žepa denar in zbeži. Je li ta ropar grešil s tatvino? ... Zakaj ne? ... Da, on je vzel s silo tuje blago. Ta greh se pa ne imenuje tatvina, ampak rop. S čim je torej grešil ropar? ... Zakaj z ropom? ... Kdo greši z ropom? ... Z ropom greši, kdor s silo in po krivici vzame tuje blago.

c) Ančika gre s krono v roki v prodajalno. Tu prileti hudobni Mihec, iztrga ji s silo krono in zbeži. Na srečo vidi to pridni in močni Jakec. Takoj steče za hudobnežem in ga kmalu dohiti. Šele po hudi borbi se mu posreči spraviti Mihca na tla in mu vzeti s silo denar. Kako je bila pač Ančika vesela, ko ji je Jakec prinesel nazaj rešeno krono. Toda ni li Jakec grešil z ropom, ker je vzel Mihcu denar s silo? ... Zakaj ne? ... Da, Jakec je vzel Mihcu krono po pravici. Je li tudi Mihec vzel Ančiki krono po pravici? ... Dobro, kajne, Mihec je vzel s silo in po krivici tuje blago? S čim je torej grešil Mihec? ... Kakšen razloček je med tatvino in ropom? ... Dobro, tat vzame skrivaj, ropar s silo, oba pa škodujeta bližnjemu po krivici na njegovi lastnini, tat s tatvino, ropar pa z ropom. S čim se torej škoduje bližnjemu na njegovi lastnini? ... S tatvino in ropom. (Se zapiše na tablo.)

č) Kmet potrebuje spomladi za obdelovanje polja par konj. Ker nima denarja, gre k bogatemu sosеду prosit na posodo. Ta mu posodi tisoč kron za eno leto in zahteva, da mu kmet plača za to 200 kron. Sme li zahtevati, da mu kaj plača za posojilo? ... To plačilo imenujemo obresti. Je li sosed smel zahtevati 200 kron obresti? ... Ne, to so prevelike obresti. Od 1000 kron se sme zahtevati največ 60 do 70 kron obresti. Ker je pa sosed zahteval pri posojilu prevelike obresti, je grešil z odrtijo. Kdo greši z odrtijo? ... (Navede se še kak drug zgled.) S čim se torej še škoduje bližnjemu po krivici na njegovi lastnini? ... Z odrtijo. (Se zapiše na tablo.)

d) Ti greš v prodajalno in kupiš 10 kg moke. Doma jo še enkrat stehatajo in vidijo, da je je samo 9½ kg. Kaj je naredil trgovec, ker ti je

premalo natehtal? ... Da, greh; kakšen pa? Je li kradel? ... Ropal? ... Kaj pa? ... Da, goljufal je. S čim je torej grešil? ... Nekdo naredi sam bankovec za 100 kron in plača z njim v prodajalni dolg. S čim je grešil? ... (Otroci naj sami navedejo še par zgledov za goljufijo.) S čim se torej še škoduje bližnjemu po krivici na njegovi lastnini? ... Z goljufijo. (Se napiše na tablo.)

e) Neki gospod gre po ulici in potegne iz žepa robec. Pri tem mu pa pade na tla denarnica, v kateri ima 10 kron. On ne opazi tega in gre naprej. To je pa videl mlad postopač. Urno pobere denarnico in jo spravi. Kaj bi moral storiti? ... Da, vrniti bi moral denarnico gospodu, ki jo je izgubil. Mesto da bi jo bil vrnil, si jo je pa pridržal. S čim je grešil? S tatvino? ... Z ropom? ... Z odrtijo? ... Z goljufijo? ... Ne, ker si je po krivici pridržal tuje blago, pravimo, da je grešil s krivičnim pridržanjem tujega blaga. S čim je torej grešil postopač, ker ni vrnil najdenega denarja? ... Ti bi našel torbico z različnimi rečmi. Kaj bi moral storiti? ... S čim bi grešil, če ne bi vrnil najdenih reči? ... Kdo torej greši s krivičnim pridržavanjem tujega blaga? ...

Ti si izposodiš n. pr. povestno knjigo. Kaj moraš storiti, ko jo prebereš? ... Ker te nihče ne terja, se ne zmešiš, da bi jo vrnil, ampak si jo pridržiš. Kako bi grešil? ... S čim? ... Kdor ne vrne najdenih ali posojenih reči, škoduje bližnjemu po krivici na njegovi lastnini. Torej se bližnjemu škoduje po krivici na njegovi lastnini tudi s krivičnim pridržavanjem tujega blaga. (Se zapiše na tablo.)

f) Hudobni Mihec gre na sosedov vrt jabolka krast. Sosed ga zaloti in ga zlasa. Ves jezen gre Mihec iz vasi na travnik, kjer je imel sosed nasajena mlada sadna drevesa, in si nad njimi ohladi svojo jezo. Polomi jim veje ter jih tako poškoduje, da se posuše. — S čim je grešil Mihec, ker je poškodoval drevesca, ki so bila tuja lastnina? ...

Tebe povabi stric na vrt. Ena mlada jablana ima eno samo jabolko, a tako debelo, da je za tri druge. »No, če se ti dopade,« pravi stric, »pa ga utrčaj.« Ti ga urno utrgaš, a tako nerodno, da odlomiš obenem drevescu vejo. »Ti neroda,« kara te stric, »sedaj si mi pa drevo tako poškodoval, da se bo morda posušilo.« — Si li tudi grešil s poškodovanjem tuje lastnine? ... Zakaj ne? ... Zakaj je pa Mihec grešil? ... Da, on je poškodoval tujo lastnino nalašč, prostovoljno; grešil je torej s prostovoljnim poškodovanjem tuje lastnine.

V vojski postavijo vojaki topove na grič, da bi streljali na sovražnika. A lep sadni vrt jim zakriva ves razgled. Hitro skočijo na vrt in posekajo vsa drevesa. So li vojaki grešili? ... Zakaj ne? Saj so vendar prostovoljno poškodovali tujo lastnino ... Da, vojaki so imeli po vojnem pravu vsled sile pravico posekati vrt. Vojaki so sicer škodovali bližnjemu na njegovi lastnini, toda ne po krivici in zato niso grešili. Je li tudi Mihec imel pravico poškodovati sosedova drevesca? ... Mihec je torej storil sosedu veliko krivico, ker mu je poškodoval drevesca; grešil je s prostovoljnim in krivičnim poškodovanjem tuje lastnine. — Otroci hodijo po žitu. Smejo li to delati? ... S čim greše? ... Spomladi cveto sadna drevesa. Nekdo

gre mimo vrta in odkrhne vejo, polno najlepšega cvetja. S čim greši? ... Nekemu dečku je stric kupil obleko. Ko je bila malo ponošena, jo je z nožem prerezal, da bi dobil novo. S čim je grešil? ... Pijanca nočejo prenočiti. Ta jim pa iz maščevanja zažge hlev. S čim greši tak hudobnež? ... (Otroci naj navedejo še sami en ali drug zgled.) S čim so grešili vsi ti? ... S čim se torej še škoduje bližnjemu po krivici na njegovi lastnini? S prostovoljnim in krivičnim poškodovanjem tuje lastnine. (Se napiše na tablo.)

Sedaj pa odgovorite vsi in berite s table: S čim se bližnjemu po krivici škoduje na njegovi lastnini? ... Kdo greši s tatvino? ... Kdo greši z ropom? ... Povej mi kak primer za odrtijo ... za goljufijo ... Kdo n. pr. greši s krivičnim pridržavanjem tujega blaga? ... Kdo greši n. pr. s prostovoljnim in krivičnim poškodovanjem tuje lastnine? ...

Uporaba: Otroci, slišali ste, da prepoveduje Bog v VII. zapovedi krasti, ropati, goljufati, odirati, pridržavati najdene ali posojene reči ter škodo delati. Pojasnil sem vam te grehe, da se jih bodete vedeli ogibati. Tatovi, oderuhi, goljufi, vsi so že navadno na tem svetu kaznovani; gotovo jih pa zadene po smrti pravična kazen božja, ako se še o pravem času ne izpreobrnejo. Že ljudje smatrajo tatvino za nekaj zelo grdega in sramotnega. Tat, tatica, kako sramotno je to ime! Varujte se otroci, da si ne zaslužite tega imena. Pazite, da ne izmaknete nobene, tudi najmanjše stvarice. Neki oče je hudo pretepel svojega sina, ker je ukradel v šoli novo pero. Ko so mu pa drugi očitali, da otrok zaradi enega ukradenega peresa pač ni zaslužil tako ostre kazni, je rekel: »Nisem ga tako hudo kaznoval zaradi peresa, marveč zato, ker je kradel. Krasti je grdo in greh, zato zasluži vsak, ki krade, hudo kazen, četudi ukrade le kako malenkost.« Ako je torej že v očeh ljudi tatvina nekaj tako grdega in sramotnega, kako jo šele Bog sovraži, ki jo prepoveduje. Zato se varujte tatvine, ker veste, da žalite z njo Boga in si zaslužite hudo kazen. Kako nesrečen je bogatin, ki si je po krivici pridobil bogastvo! Živi in navadno tudi umrje v smrtnem grehu! Koliko srečnejši je revež, ki sicer trpi pomanjkanje, a ima čisto vest in umrje v milosti božji. Jezus Kristus je rekel: »Kaj pomaga človeku, če ves svet pridobi, na svoji duši pa škodo trpi!«

Lekcija: Vpr. 377, 378, 379, 380, 381, iz vpr. 382, 383, 385, 386 en ali drug primer.

Kako naučimo učence razumevati zemljevid.

—a—

Podlaga zemljepisnega pouka je predvsem spoznavanje zemljevida. Preden rabimo zemljevid, si ogledamo natančneje šolsko sobo in učitelj napravi na šolsko desko njen obris (tločrt), katerega učenci prerišejo na list ali pa v zvezek. Učitelj jih opozori, da je podoba manjša kakor soba. Ako smo vzeli za 1 m sobne dolžine 1 dm na šolski deski, tedaj je podoba risana v razmerju s šolsko sobo, kakor 1 proti 10 ali krajše zapisano 1 : 10. Če pa učenci rišejo na svoje liste za 1 m samo 1 cm, tedaj je njih

podoba risana v razmerju 1 : 100. Učitelj zaznamenuje na svojem obrisu na šolski deski tudi — duri, okna, klopi, peč itd. ter pokliče posamezne učence k tabli, da pokažejo, kje so zarisane duri, okna, klopi itd. Učitelj popraša potem učence, kakšno obliko ima navadna hiša. Otroci povedo, da je štiriogata. Učitelj nariše na tablo čveterokotnik in pove, da bomo nadalje tako risali hiše ter s tem označili le prostor, kjer hiša stoji. Včasih ima kaka večja hiša tudi več oglov, in tedaj narišemo mnogokotnik, podobno obliko prostoru, kjer hiša stoji. Ogledamo si sedaj, koliko oglov ima šola ter narišemo na tablo podobno obliko, potem se ozremo na desno in levo, katere hiše stoje poleg šole in obrišemo tudi te, nadalje še tiste, ki stoje šoli nasproti. Tako smo obrisali šolo in bližnjo okolico. Ako je v bližini cerkev, župnišče, pošta, občinski urad, obriše učitelj v primerni daljavi tudi te na tablo ter jih zaznamenuje z začetnimi črkami, torej po navedenem c, ž, p, o. Učenci pridejo k tabli ter vse to ponove in pokažejo. Ako je v bližini kak potok ali reka ali celo železnica, nariše učitelj tudi to na tablo; prej pa pokaže, kako se vse te stvari označijo.

Učitelj potem popraša po bližnjih vaseh in po cestah, po katerih pridemo v te kraje. Pove jim, da sedaj ne bomo več zarisali posameznih hiš, ampak kar celo vas zaznamenovali z majhnim krogom. Za zgled vzemimo vas J e ž i c o pri Ljubljani. Učitelj vpraša otroke, katera glavna cesta pelje skoz Ježico? Odgovor: Dunajska. — Zakaj se pa imenuje Dunajska cesta? Odgovor: Zato, ker pelje proti Dunaju. Učitelj pokaže učencem kompas (ki jim je njega lastnost že prej razodel), pokliče enega k sebi ter mu veli: Določi s kompasom, na katero stran je obrnjena Dunajska cesta! Učenec bo odgovoril: Dunajska cesta je obrnjena na eno stran proti jugu, na drugo proti severu. Učitelj: Dunajska cesta ima torej smer od S proti J. (Najbolje se to določi zunaj na prostem; ako pa hočemo to določiti v šolski sobi, tedaj poiščemo najprej tisto steno šolske sobe, ki je približno vzporedna s cesto). Katero stran moramo izbrati, če hočemo priti na Dunaj? Odgovor: Severno! (Od učencev zahtevamo seveda vedno odgovore v celih stavkih.) Kam pa pridemo, ako gremo proti jugu? Potem pridemo v Ljubljano. Skoz katere vasi gremo proti Ljubljani? Skoz Malo Vas in Stožice.

Učitelj vzame kredo, potegne po sredi table navpičnico, ki predstavlja Dunajsko cesto, zapiše zgoraj črko S, spodaj pa črko J in vpraša, kaj pomeni to? (Sever, jug.) Na sredi črte zariše mal krog ter pripiše zraven besedo »Ježica«, pod tem krogom zariše drug krožec ter zapiše zraven »Mala Vas«, malo niže tretji z besedo »Stožice«. Dve pedi niže pa večji krog ter pripiše zraven »Ljubljana«. Sedaj pa vpraša, ako gremo po cesti proti Dunaju, ali pridemo tudi tako hitro na Dunaj kakor v Ljubljano? Kam pridemo najprej? V Črnuče. Kaj pa je med Ježico in Črnučami? (Sava.) Sava teče tukaj približno od zahoda proti vzhodu. Učitelj potegne po sredi table vodoravno črto (ki je pa tudi lahko nekoliko kriva, ker tudi struga ni čisto ravna) ter zapiše k črti besedo »Sava«. Na eni strani Save — nasproti Ježici pa nariše zopet mal krožec in pripiše besedo »Črnuče«. Kako pa pridemo iz Ježice na Črnuče? (Po mostu.)

Koliko mostov pa je tukaj? (Dva!) Kdo pa vozi po drugem mostu? (Vlak.) Odkod? (Iz Ljubljane.) Kam? (V Kamnik.) Učitelj nariše na tabli poleg Dunajske ceste skoraj vzporedno črtičasto premo, ki predstavlja — kamniško železnico. Nadalje vpraša učitelj učence, kam pa pridemo dalje od Črnuč po Dunajski cesti? Mnogim učencem je to znano, ker so bili tudi že v Kamniku in odgovorili bodo v — Trzin. Učitelj nariše na tablo — dobre dve pedi od »Črnuč« — zopet majhen krog in pripiše besedo »Trzin«.

Sedaj pa razgrne pred učenci stenski zemljevid »Kra n j s k e d e - ž e l e« ter ga obesi na steno, potem pa pokaže na njem učencem vse to, kar je na tabli narisano. Učenci pridejo povrsti k zemljevidu in ponove to. Učitelj jih opozori, da je na zemljevidu pri Trzinu zaznamenovano, da se cesta cepi na dve strani, in sicer drži ena proti S čez Mengeš v Kamnik, druga pa proti severovzhodu čez Domžale na Štajersko in ta obdrži ime Dunajska, ker pelje čez Štajersko na Nižje Avstrijsko in na Dunaj. Poglejmo na zemljevid, skoz katere kraje pridemo po Dunajski cesti na Štajersko. Ti kraji so: D o m ž a l e, D o b, L u k o v i c a, K r a š n a, T r o j a n e. (Učenci pridejo pokazat te kraje na zemljevidu.) Nadalje popraša učitelj učence po imenih bližnjih hribov, ki jih pokaže na zemljevidu ter opozori, da so na zemljevidu hribi in gore zaznamovane s temnimi lisami, ki so sestavljene iz majhnih črtic. Učenci zopet ponove na zemljevidu pokazane hribe in gore.

Obzorje učencev razširimo posebno, če potujemo z njimi v mislih, in sicer ne le po cestah, ampak tudi ob rekah. Prav zanimivo je potovanje ob Savi; kjer priteče kak dotok, ga zasledujemo na zemljevidu do izvira ter omenimo posebnosti krajev, ki se tu nahajajo. Na ta način spoznajo učenci kmalu vso Kranjsko.

Na zemljevidih je zapisano tudi merilo. Na zemljevidu »Kranjske« čitamo 1 : 150.000, to pomeni 1 cm na zemljevidu je 150.000 cm v resnici ali $1\frac{1}{2}$ km. Ločiti je pa treba zračno črto od prave daljave na cesti. Pri savskem mostu na Dunajski cesti je na kazipotu označena kot prava daljava do Ljubljane s 5·6 km, do Trzina s 6·7 km, do Domžal s 8·8 km.

Primerne naloge za učence višje stopinje so: a) Raztegni šestilo na 1 cm ter premeri po cesti na zemljevidu daljavo od mostu pri Savi do Domžal. Ako pomnožiš to število z 1·5, dobiš daljavo v kilometrih. b) Premeri na zemljevidu z ravnilom, na katerem imaš začrtane milimetre, zračno daljavo od savskega mostu do Domžal. Ako spremeniš milimetre v centimetre in pomnožiš to število z 1·5, dobiš kilometre. Izračuni razliko med pravo in zračno daljavo! Površina kranjske dežele meri 10.000 km². Velikost km² pojasnimo učencem, ako narišemo na tablo velik kvadrat ter pripišemo k vsaki stranici 1 km = 1000 m. V resnici bi bil približno to prostor, ki ga omejuje približno preme od ljubljanske glavne pošte do Sv. Krištofa, od tod do cerkve v Šiški, dalje do tivolskega gradu in od tam zopet do glavne pošte. Površina vse dežele pa znaša 10.000 takih prostorov. Izvrstno učilo so tudi plastični (relief) zemljevidi. Tak zemljevid Gorenjske vidimo tudi v deželnem muzeju.

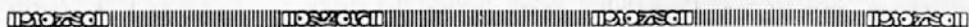
Učenci najvišjih razredov (6., 7., 8.) pa potrebujejo še nekoliko več znanja o zemljevidih. Tu hočemo torej še nekaj splošnega o zemljevidih navesti.

Na zemljevidih, ki so risani v večji meri, n. pr. vojaški (1 : 75.000), so zaznamenovani tudi gozdi, pota, potoki, bajerji, polja s posebnimi znamenji, ki jih mora učitelj pojasniti učencem na šolski deski. Zaznamovane so tudi posamezne hiše s kratkimi črticami. Reke so tako narisane, da so njih struge proti izlivu vedno debelejše, s tem je označeno, da je reka proti izlivu širša in globočja. Po tem se tudi lahko določi levi in desni breg reke. Učenci naj kažejo reke na zemljevidih vedno tako, kakor se odteka voda. Gore so tako risane, da predstavljajo goste črtice bregove, beli prostor v sredi pa nam kaže vrh. Čim gosteje so črtani bregovi, tem strmejši so. Tako se nam kažejo gore tudi iz višave, n. pr. iz aeroplana. Pogorje je tudi tako narisano, da vidimo ob straneh bregove, na sredi pa greben. Na manjših zemljevidih so pogorja zarisana z eno samo debelo črto, posamezni vršaci pa so zaznamenovani z malimi trikotniki ali križci. Perspektivno risane gore bi bile učencem sicer bolj umljive, ali tedaj vidimo le svet pred goro, ne pa onega za njo. Z višave (takozvanega ptičjega vida) narisane gore pa nam kažejo svet odprt na vse strani.

Znano je glede strani neba, da je na zemljevidih sever zgoraj, jug spodaj, vzhod na desni in zahod na levi strani.

Kadar se učenci že temeljito spoznajo na zemljevidu in so tudi v risanju precej izurjeni (torej na višji stopinji), naj prično risati tudi zemljevide. Važno je tudi, da si zapomnijo osnovno obliko dežel. Osnovna oblika Kranjske je trikotnik, Koroške pravokotnik, Štajerske dva trapeza, Primorske in Hrvaške dva trikotnika.

Zemljepisna mreža iz vzporednikov in poldnevnikov tudi zelo olajšuje risanje zemljevida. Osnovna oblika je pa podlaga risanja iz spomina, kar se zahteva na meščanskih šolah.

Duhovno obhajilo.¹

A. Čadež.

Srečni trenutki sv. obhajila! Srečni trenutki, pa tudi samo — trenutki! Sv. oče dobro vé, kako kratki so, zato pa se z vso vnemo trudi, da bi pridobil vernike za večkratno, dà, za vsakdanje sv. obhajilo, ker na ta način bi imeli kolikormoč veliko teh srečnih trenutkov.

Žal, da jih je mnogo, ki jih služba in poklic, slabo zdravje in oddaljenost od cerkve zadržuje, da ne morejo vsak dan k sv. maši in torej tudi ne k sv. obhajilu. Kako srečni so pa tisti, ki se zamorejo dannadan krepčati

¹ O duhovnem obhajilu in njega izredni koristi naj bi bila mladina temeljito poučena. Tale razprava, ki jo je »Der Sendbote d. g. H. J.« posnel po knjižici nadškofa Bilczewskega: »Das Brot des Lebens«, bo gotovo pripomogla, da bodo gg. katehetje z enako vnemo priporočali i zakramentalno i duhovno obhajilo.

z angelskim kruhom. Med temi so pa tudi taki, ki jim ni zadosti, da so enkrat na dan pri sv. obhajilu; radi bi prejeli Jezusa vsako uro, vsak trenutek.

Ali imamo kak pomoček, da ustrezemo tej notranji želji?

Znano nam je, da je sv. Stanislavu Kostka sam angel božji prinesel sv. Evharistijo, ker mu je brezsrčni ljudje niso dovolili. Take milosti je malokdo deležen, da bi ljubeğa Jezusa naravnost iz rok angela prejel. Brez potrebe Bog čudežev ne dela.

Imamo pa čudovito v e r s k o v a j o, ki v neki meri sv. zakramente, pa tudi sv. obhajilo nadomesti, kadar ga ni moč v resnici prejeti. Ta pomoček je p o p o l n a l j u b e z e n združena s hrepenenjem po svetem zakramentu.

Popolna ljubezen krsti človeka v silo brez vode, t. j. izbrise izvorni greh in podeli milost. Ljubezen očisti grehov brez duhovnika vsakega, ki se želi odkrito spovedati, pa nima prilike za to. Ljubezen odpre slednjič skrivnostno tudi vratca evharistične hišice in omogoči združenje z božjim Zveličarjem brez pomoči duhovnikove in brez svete hostije.

Zdi se mi, preljubljeni, da bi moja poslanica o pogostnem sv. obhajilu ne bila popolna, ako bi ne opozarjal na to, kako lahko se obhajamo tudi brez hostije in brez duhovnika. To obhajilo se v nasprotju s pravim imenuje d u h o v n o o b h a j i l o, ki je pa kljub temu, da ga naši katekizmi in molitvene knjižice omenjajo, premalo znano in premalo v navadi. In vendar je duhovno obhajilo čudovita iznajdba ljubeznipolnega Srca Jezusovega, čudovito sredstvo, ki z njim svoja obhajila in njih korist lahko brezkončno pomnožimo.

D u h o v n o o b h a j i l o je — kakor pravi Skarağ, sloveč poljski bogoslovec in pridigar okrog leta 1700. — uživanje telesa Jezusovega ne v resnici, marveč v veri, v hrepenenju, volji, v d u h u. Duhovno obhajilo je torej v tem, da obudimo vero, ljubezen in kesanje radi grehov, predvsem pa, da hrepenimo Jezusovo telo prejeti najprej duhovno in ob prvi priliki tudi v resnici. H r e p e n e n j e p o J e z u s u j e t a k o b i s t v e n o, da brez teğa duhovno obhajilo sploh ni možno.

(Za zgled navedemo besedilo, ki ga ima naš Srednji katekizem v »Dostavku«, p. 187. — »Moj Jezus, živo verujem, — da si v zakramentu presvetega Rešnjega Telesa resnično pričujoč, — in te ponižno molim. — Ljubim te nad vse — in zato obžalujem vse svoje grehe. — Rajši hočem vse pretrpeti, — kakor tebe kdaj z grehom izgubiti. — Moja duša hrepeni po tebi, moj Bog. — Ker te pa zdaj v zakramentu ne morem prejeti, — pridi v moje srce vsaj s svojo milostjo. — Pridi, — sprejemem te kakor v resnici pričujočega — in se popolnoma sklenem s teboj. — Ne dopusti, — da bi se kdaj ločil od tebe. Amen.«)

Katere m i l o s t i deli duhovno obhajilo? Res je, da sv. hostije ne pritegne v resnici v srce, da ne podeli tako obilnih milosti in da ne združi tako tesno z Jezusom kakor pravo zakramentalno obhajilo. Gotovo pa je, da naklanja človeku posebne milosti, ki so kaj podobne milostim pravega svetega obhajila.

Sadove tega duhovnega združenja bi lahko označili takole:

Duhovno obhajilo ohranjuje in utrjuje življenje božje v nas, daje moč, da moremo premagovati izkušnje in strasti, tolaži v bridkostih, užiga sveto veselje v duši, očiščuje malih ter varuje smrtnih grehov; izbrisiuje tudi časne kazni. Izdatnost teh milosti je odvisna od tega, kako močno in iskreno je notranje hrepenenje po Jezusu. Kdor bolj hrepeni po svetem obhajilu, ta bo prejel tudi več luči in milosti od solnca sv. Evharistije ter se tem tesneje združi z zakramentalnim Jezusom.

Duhovno obhajilo ima to prednost, da ga tako lahko prejmemo. Ne vzame veliko časa; ni potreba, da bi bil človek tešč; ni treba duhovnika. Dovoljenje Zveličarjevo zadostuje; tega dovoljenja pa Jezus nikomur ne odreče, da je človek le očistil srce smrtnih grehov in da ima namen Boga poveljati in sebe zveličati. Zato pa je moč duhovno obhajilo prejeti povsod, v cerkvi ali doma, in kadar kdo poželi.

Ni potreba pojasnjevati, da je to duhovno krepilo najbolj umestno pri vsaki sv. maši, ako sv. zakramenta v resnici ne prejmemo; dalje o priliki, ko obiščemo sv. Rešnje Telo, ali ko gremo mimo cerkve, ko nesejo bolniku sv. popotnico, preden se lotiš kakega težkega in važnega opravila, v skušnjavah, ali preden greš k počitku.

Posebno pa priporočam duhovno obhajilo za čas trpljenja, v bolezni, v dolgih nočeh, ki jih brez spanja prebiješ, v času, ko te tare bolest in žalost, pa nimaš nikogar, da bi te tolažil. V nočeh, ko spanec beži od tebe, se vstopi v duhu pred tabernakelj, obudi vero, ljubezen in kesanje ter reci:

»Pridi, moj Jezus, kruh močnih, pridi v mojo dušo, užgi v meni svojo luč, okrepčaj mojo dušo, potolaži mi srce!«

In Jezus bo prišel; v tvojem srcu bo nastala čudovita izprememba; tvoja bolestna duša bo našla veliko tolažbe. In če se vihar ne poleže, prejmi še enkrat, dvakrat, trikrat sv. obhajilo, in spoznal boš moč njegovo, ki bo kakor tiha mesečina prepodila notranjo temino in notranje nemire. V tvojo dušo bo segel odmev angelskega petja v sveti noči: »Mir ljudem na zemlji, ki so svete volje.«

Če bi me, ljubljeni, vprašali za začetek te pobožnostne vaje, bi rekel, da je duhovno obhajilo tako staro, kakor zakramentalno, saj je bilo vedno — da tako rečem — v spremstvu in v sili tudi nadomestilo pravega svetega obhajila. Za časa preganjanja je bilo duhovno obhajilo edina sveta popotnica mučencem, ko jim ni bilo moč prejeti sv. obhajila. Cerkveni očetje ga toplo priporočajo. Vesoljni cerkveni zbor v Tridentu jasno loči duhovno od zakramentalnega obhajila, ga hvali in pravi, da uživajo v njem verniki vsled hrepenenja nebeški kruh in da čutijo vsled žive vere njega sad in korist. Svetnikom je bilo duhovno obhajilo največje veselje. Sv. Bernard pravi o sebi: »S polnim srcem hrepenim prejeti Jezusa. Ker ga pa več kot enkrat na dan v zakramentu ne morem prejeti, se združujem vsak trenutek z njim na duhovni način.« Sv. Leonard Porto Mavricio piše: »Če izvršiš to sveto vajo večkrat na dan, se bo tvoje srce tekom enega meseca docela izpremenilo.« Sv. Katarina Sijenska je imela navado reči:

»Ako najsvetejšega Zakramenta ne morem v resnici prejeti, grem pa v cerkev ter zrem nepremično na sv. Evharistijo, in to me nasiti.« Sv. Angela od Križa prizna: »Jaz ne bi mogla prenesti teže življenja, če bi me moj spovednik ne bil naučil prejemati duhovno obhajilo.« — Častivredna Pavla Mareska je bila tako srečna, da ji je Jezus v posebni viziji pokazal dve dragoceni posodi, eno zlato in eno srebrno; zraven pa je pristavil: »V zlati posodi hranim tvoja prava, v srebrni pa duhovna obhajila.« Veliki mojster in učenik popolnosti, Tomaž Kempčan, je posvetil v svoji zlati knjigi »Hôdi za Kristusom« tej pobožnostni vaji posebno poglavje, ki bi je lahko imenovali slavospev na čast duhovnemu obhajilu. Končno ne smemo pozabiti, da je ta vaja vsakdanje obhajilo angelov, ki imajo neprestano, odkar je božji Zveličar postavil ta zakrament, častno stražo pred tabernakljem.

Ako je torej duhovno obhajilo Jezusu tako všeč, ako nam je tako koristno, bi bilo pač napačno, če bi ga poleg pravega obhajila ne vpeljali kot vsakdanjo pobožnostno vajo.

Kličimo pogostokrat na dan: »Pridi, o Jezus, v najsvetejšem Zakramentu! Razsvetli in okrépi me!« In Jezus, ki je zvest v svojih obljubah, nas bo uslišal in govoril: »Glej, tu sem!« (Iz. 58, 9.)

Previdnost pri gojitvi strupenih rastlin na šolskem vrtu.

Fort. Lužar.

Šolske oblasti so pred leti v nekaterih krajih priporočale, da naj bi bil na šolskih vrtovih tudi poseben prostor za gojitev strupenih rastlin, ker bi s tem otroci najlaže spoznavali nevarne rastline in se jih ogibali. Po dosedanjih izkušnjah se pa to z ozirom na mnogoterost teh rastlin in z ozirom na krajevne (podnebne in talne) razmere komaj izvede; tudi je uspeh tega negevanja mnogo bolj nevaren nego koristen. Opisovalci strupenih rastlin vedo marsikaj povedati o nevarni zamenjavi korenin in razširjanju teh rastlin po semenu. Tako našteva M. Cilenšek v knjigi »Naše škodljive rastline« med drugim razne nesrečne dogodke s preobjedo ali lisjakom (*Aconitum Napellus*), ki ga opazamo po naših vrtovih, ker ima lepo višnjevo cvetje; ker je pa njegova korenina jako podobna hrenu, se je zgodilo, da je prišla po nevedni dekli ali gospodinji v kuhinjo ter povzročila nepričakovano nesrečo. Strupene čebulice narcisa in nekaterih drugih lilij so kuharice iz neprevidnosti že večkrat pomešale med užitno čebulo. Stvar je pa poleg slučajne zamenjave rastlin ali le njenih delov še v drugem oziru nevarna. Ako n. pr. prinesemo v vrt zobnik (*Hyoscyamus niger*), ga bo kmalu vse polno okrog vrta ali po okolici. O tem so me poleg lastne skušnje posebno potrdila tudi poročila državne poskuševalnice kulturnih in zdravilnih rastlin v Korneuburgu (dr. W. Mitlacher, Ueber Kulturversuche mit Arzneipflanzen in Korneuburg 1911). Tu je omenjenih več svaril, kako nevarno je kultivirati strupene (sicer zdravilne) rastline in kako je združeno z veliko odgovornostjo, da seme ne pride med drugo zelenjad. Kristavec (katerega so cigani k nam zanesli

iz Indije, *Datura Stramonium*), je zelo nevaren, ker seme zelo rado izpada in ga veter okrog raznaša, še preden je dobro zrelo. Strupene rastline tudi zemljo zelo izsesavajo ter jih je treba vedno na drugih mestih kultivirati, kar je za škodljivo pomešanje semena še bolj nevarno. V Korneuburgu so pri posebnem kultiviranju teh rastlin vse to dobro opazili in je bilo kmalu mnogo strupenic na nepričakovanih krajih. V Davosu je zbolelo mnogo oseb (l. 1910.) za zastrupljenjem, ker so uživale neke črne korenine iz zelenjadnega vrta pri nekem hotelu in se je pokazalo, da so korenine zobnika, ki je zašel kot plevel v vrt (po »Münchener medizinische Wochenschrift«). Vrtnarji naj se ogibljujejo gojiti znane vabljive lepotične strupene rastline, oziroma naj jih ljudem označijo kot take, da se varujejo posledic. Za šolski (nazorni) pouk pa so najboljše lepe barvane slike, zbirka ali herbarij nekaterih posušenih rastlin in pa slučajno opazovanje pri šolskih izletih.

Nova slovenska katehetika.

Ign. Nadrah.

»Omnia autem probate: quod bonum est, tenete.« Tega pravila sv. Pavla (I. Tes. 5, 21) se je držal prof. dr. Franc Ušeničnik. Preštudiral je vse starejše in novejše katehetično slovstvo, pridno zasledoval katehetsko gibanje na Slovenskem, položil je vse pod mikroskop modroslovja, bogoslovja in cerkvenih postav in navodil in je tako sestavil drobno knjižico 95 strani, ki ji je dal ime »Katehetika«.

Vsebina knjige je tale. Uvod govori o pojmu, namenu in važnosti kateheze, o dolžnosti, gojiti jo in o težavah pri njej, o pogojih za katehetsko službo in slednjič o pojmu in razdelitvi katehetike.

Ker je »historia vitae magistra«, sledi uvodu kratek zgodovinski pregled o katehezi, katehetiki in katekizmu. Ta zgodovinski pregled je prvi razdelek knjige.

Katehet ima nalogo učiti učence in jih vzgajati. O pouku govori drugi razdelek, tretji pa o vzgoji.

Dasi knjiga ni velika, obsega vendar vse, kar mora vedeti katehet, če hoče biti v šoli dober učitelj in vzgojitelj. Želel bi samo nekoliko več primerov. Moralisti pridevajo splošnim naukom celo vrsto posameznih slučajev. Če se to zdi potrebno moralistom, se meni zdi še bolj potrebno, da v katehetiki kar mogoče veliko primerov pojasnjuje splošno pravilo. Kjer je treba kaj storiti, rajši pravimo: »Pokaži mi«, kakor »Povej mi, kako se to stori!« Vsako pravilo naj bi bilo pojasnjeno z dvema, tremi primeri. Tudi pravilom, kakšne naj bodo katekizmove in biblične kateheze, naj bi se za primer dodale idealne kateheze, ki bi bile izdelane natančno po teh pravilih. S tem bi knjiga mnogo pridobila in bi se gg. katehetom zelo prikupila. Ker se vedno bolj množe osemrazredne ljudske šole, kjer se učita liturgika in cerkvena zgodovina kot posebna predmeta, bi bilo želeti v katehetiki tudi posebnih pravil, kako naj se ta

dva predmeta kot posebna učna tvarina obdelujeta. In ker je tudi vedno več srednjih šol, bi ne bilo odveč, ko bi se katehetiki pridejalo kratko navodilo za poučevanje krščanskega nauka na srednjih šolah.

Gospod pisatelj je gotovo na vse to tudi sam mislil, pa je imel tehtne razloge, da se na to ni oziral. Hotel je imeti le malo knjižico, ki naj bi bila del njegovega »Duhovnega pastirstva«. Mi pa si želimo večjo knjigo, ki naj bi bila duhovniku kažipot v vsem njegovem šolskem delovanju. Upamo, da nam učeni gospod profesor pri drugi izdaji izpolni naše želje.

In kaj naj rečem o vsebini knjige posebej? Vse je skozi in skozi izvrstno. Tolle, lege! Slog je jedrnat, skoro bi rekel: samo jedro brez lupine. Vsaka beseda je na svojem mestu, vsaka reč, vsak pojem nosi pravo ime. Modro vpoštevava vse moderne pridobitve v metodiki. Tudi šolska tabla, ki je bila starim katehetom »Noli me tangere«, je prišla po novi katehetiki do svojih pravic v katehezi. Nikjer ni v knjigi pretiravanja, ampak se drži v vsem zlate srednje poti. In dubio — se dopušča — libertas. Tudi državne postavbe omenja knjiga, ki so v zvezi z duhovnikovim katehetskim delovanjem.

Ko sem knjigo prebral, sem veselo vzkliknil: »Nova knjiga — nova doba«. Že več let sem so kopalali reki slovenske kateheze novo strugo in ji kazali novo smer mnogi slovenski katehetje v katehetskem društvu, posebno kanonik Kržič, delo pa je mojstrsko dovršil s svojo katehetro konzistorialni svetnik dr. Franc Ušeničnik.

V trgovini se knjiga ne dobi. Izšla je kot priloga »Duhovnega Pastirja«, in le nekaj izvodov je dal gospod pisatelj več natisniti, ki so namenjeni za njegove učence v semenišču. Potrebna bo torej v kratkem druga izdaja. Preden ta izide, naj blagovolijo gospodje katehetje prvo izdajo dobro preštudirati in o njeni vsebini pri konferencah razpravljati. Gospodu pisatelju bo zelo ustrezno, če se mu naznanijo razne želje in opazke. Več oči več vidi. Take knjige pa seveda ni mogoče spisati, da bi bila vsem všeč.

Ravnajmo se vsi po zlatih naukih nove katehetike, pa bo gotovo napočila slovenskemu katehetstvu nova doba.

Zanimanje pri veronauku.

A. Čadež.

Ne morem ravno trditi, da je kaj prida dati na poizvedovalne podatke onih statistikov, ki so se hoteli prepričati, kako je mladini ta ali drugi šolski predmet priljubljen, oziroma nepriljubljen. Neprijetno pa dirne vsakega kateheta, če čuje, da devlje šolska mladina verstveni pouk v vrsti priljubljenih učnih predmetov bolj na konec, ko bi se vendar moralo zanimanje za to najvažnejšo zadevo sorazmerno s starostjo in z napredkom v razumevanju — še dvigati in rasti.

Statističnim podatkom o priljubljenosti veronauka ni pripisovati odločilne in zanesljive vrednosti že radi tega ne, ker se naslanjajo večinoma

na poizvedbe pismenih izjav, ki so jih zapisali učenci po protestantskih deželah. Izpovedi mladine — osobito pismene — so velikokrat odvisne, ali pa vsaj alterirane vsled raznovrstnih predsodkov, vsled hipnega duševnega razpoloženja, vsled neuspeha, dostikrat pa tudi vsled osebnosti učiteljeve. Odtod tako zelo nasprotujoči si rezultati raznih statistikov.¹

Najugodnejših izjav o priljubljenosti krščanskega nauka bi bilo pa težko pričakovati tudi pri nas. Kje iskati vzrokov? Na sled bomo lažje prišli, če nekoliko preiščemo, kaj mladino v šoli najbolj zanimlje.

Besedo »zanimanje« rabimo v mnogoterem pomenu. Včasih se človek za kako stvar zanimlje, ne da bi imel pri tem kak osebni interes. Stvar ga mika radi smešnosti, zanimivosti, izrednosti, posebnosti itd. Kakor hitro pa je izvedavosti ustrezno, preneha tudi zanimanje, ker duševnih sil ni vpreglo v sodelovanje. Dostikrat čujemo iz otroških ust takole ali podobno govorjenje: »Najraje grem v šolo, kadar imamo g. kateheta.« Če vprašaš po vzrokih, ti odgovori: »Ker nam g. katehet zmerom pripoveduje tako lepe zgodbe in povestice, pa še kaj takega za smejeti.« Taki otroci so gotovo pazljivi vsaj takrat, ko pride na vrsto povestica, ni pa s tem rečeno, da se tudi zanimljejo za krščanski nauk. Pravo, dejansko in interesno zanimanje pa ne sme giniti tudi takrat ne, ko bi predmet pazljivosti ne bil več zanimiv, zabaven ali privlačen. Tako zanimanje zbudiš, če dosežeš, da se otroci zavedajo vrednosti tega, kar se uče. Zanimanje je v takem slučaju čuvstvo, obenem pa tudi nekak naгон volje.

Zanimanje torej ni in ne sme biti samo trenutno dopadenje, marveč trajno veselje, trajna ljubezen, ki provzroča stanovitno udejstvovanje volje. Nasprotno temu je nebrižnost, nevšečnost, malomarnost.

Pedagogi govore² o empiričnem, spekulativnem in estetskem zanimanju, ki naj bi se pojavljalo predvsem pri pouku verskih in nravnih resnic. Pouk bi bil zanimiv, torej bolj priljubljen, ako bi sprožil vse vrste zanimanja. Vsak predmet ali vsaka snov istega predmeta seveda ni taka, da bi sama po sebi bila zanimiva ali privlačna; zato pa mora učitelj, oziroma katehet skrbeti, da izvabi po načelih zdrave pedagogike in didaktike kolikormoč zanimanja zanjo.

Skušajmo torej pokazati, kaj je empirično, kaj spekulativno in kaj estetično zanimanje, ter kako se dá izvabiti in ohraniti.

Zanimanje, ki človeka naganja, da skuša natanko in vsestransko spoznati stvari po njih lastnostih ter pregledati dogodke, kako so se vrstili, bi imenovali **empirično**.

Spekulativno zanimanje se udejstvuje v tem, da človek zasleduje izvor, početek in vzroke raznih dogodkov ter da izvaja posledice iz vzrokov.

Zanimanje pa, ki presoja stvari po njih estetični in etični vsebini, bi nazivljali **estetično** zanimanje.³

¹ Lexikon der Pädagogik. — Verlag Herder, p. 958.

² Katech. Monatsschrift, H. 7, 1914.

³ Katech. Monatsschrift l. c. p. 243.

1. Najprej naj bi zbuja katehet empirično zanimanje. To doseže s tem, da izbere pravo in primerno snov za dotične učence, ki jih vzgaja, pa da se posluži tudi pomočkov, s katerimi bo lahko dosegel, da bo pouk nazoren, jasen, živahen in pa — kar je poglavitno — praktičen. Teološka, šolska vprašanja, že davno pozabljeni in iztrebljeni krivi nauki, legende neznanih tujih svetnikov, preobširne eksegeze, težko umljivi dokazi ne bodo izlepa pritegnili otrok, da bi pazili ali pa se celo za stvar zanimali. Učenjaško in abstraktno razkladanje in razlaganje, ki ni umerjeno po otroški duši, ampak se izgublja nad glavami negodnih poslušalcev, — poučevanje po kopitu enostranske akroamatične učebe, ki je posejano z malo pedagoškimi cinki pretenja, svaril in grozenja, — pouk, ki se ne spaja s prakso v življenju ter ne kaže na zglede ali plačilo — ni v stanu zbuditi zanimanja. Pri bibličnem pouku, pri cerkveni zgodovini bodo otroci hladni in neobčutni, ako jih katehet dodobra ne seznanj s stvarmi, ki so za umevanje potrebne, z osebami, ki nastopajo, ter s kraji, kjer se je zgodba vršila. Hladno in suhoparno pripovedovanje, osorn in odbijajoč nastop, preobkladanje z memoriranjem provzročča nevšečnost in mržnjo, ne pa vneme do predmeta in do verstvenih resnic.

Otrok, ki je zdrav, je po naravi gibčen in živahen, zato hoče živahnosti. Niso mu všeč niti igre, niti igrače, če je zraven samo pasiven, če jih samo ogleduje. Otrok hoče zraven sodelovati. Stvar, ki hočeš z njo otroka zainteresirati, mora zaposliti njegove ude in čute. Življenje se pojavlja samo na življenju, empirično zanimanje samo ob nazornem, živahnem, življenje vzbujajočem pouku.

2. Spekulativno zanimanje se javlja v tem, da človek išče stvarjem in dogodkom vzroke, da zasleduje njih cilje in namene, da skuša najti zvezo med posameznimi dogodki itd. Za tako umstveno delovanje so dečki veliko bolj sposobni in imajo tudi več veselja, nego deklice. Priložnosti, da izvabljam spekulativno zanimanje, imamo gotovo veliko pri poučevanju verstvenih in npravstvenih resnic.

a) Pri katekizmu: Ko navajamo dokaze za istinitost resnic, ko izvajamo eno resnico iz druge, ko luščimo verstvene in npravstvene nauke iz svetopisemskih zgodb, ko zavračamo ugovore, ko priporočamo, kdaj in kje in kako je treba razložene nauke udejstviti v življenju.

b) Pri zgodbah sv. pisma: Ko pojasnujemo božje namene in božjo previdnost ob posameznih bibličnih dogodkih, zlasti pa delo našega odrešenja, ko primerjamo in tolmačimo predpodebe, izpolnjene prerokbe itd.

c) Pri liturgičnem pouku: Ko razlagamo početek in pomen cerkvenih obredov, delo našega odrešenja pojasnjujočo sestavo cerkvenega leta i. dr.

3. Estetično zanimanje, ki ga nekateri istovetijo z moralnim, moremo pri krščanskem nauku še prav posebno netiti, in sicer:

a) zgolj estetično (zmisel, čut za umetniško lepoto) z uporabo verstvenih slik in s pospeševanjem liturgičnega umevanja;

b) etično zanimanje, t. j. zmisel in navdušenje za to, kar je npravstveno lepega.

To zanimanje gojimo, če opisujemo plemenita dejanja in značaje iz biblične in cerkvene zgodovine, če opozarjamo na lepe poteze in junaška dejanja iz življenja svetnikov, in sicer predvsem na taka, ki jih bodo mogli otroci posnemati. Ako n. pr. opisuješ življenje svetnika tako, da tiščiš v ospredje kake izredne, čudovite in nenavadne reči, boš s tem pač sprožil čut občudovanja, ne boš pa vzpodbudil otrok, da bi se odločili ter rekli: »Tole bomo pa mi tudi lahko storili.« Tvoje pripovedovanje bo morda še zadušilo morebitne dobre nagone v otrocih, ker si bodo mislili: »Kaj takega pa danes ni mogoče več...« Pripovedovanje je bilo morda mikavno, интересно, a ni zbudilo interesa. Da dosežeš poslednje, moraš pokazati, kako se je razvijalo izredno dejanje iz malega početka, kako si je junak (junakinja) polagoma po mnogih bojih in naporih pridobil proslavljano čednost, kako se je prekopal po poti prevar in nasprotstva do junaških činov.

* * *

Krščanski nauk ni le predmet, ki posreduje in pospešuje znanje religioznih resnic, ampak je šola življenja, šola, ki uči Boga ljubiti, ki uči, kako doseči pravo srečo, kako se zveličati. Toda koliko nasprotja je dostikrat med tem, kar po pravici pričakujemo od šole krščanskega nauka in med dejanskim izkustvom! Ne bilo bi pravično, če bi krivdo naprtili edinole zagrešenemu poučevanju krščanskega nauka; vendar pa — vsaj v neredkih slučajih — nas ne bi mogel nihče dolžiti krivice, če bi trdili, da je bil verstveni pouk pomanjkljiv, da ni vzbujal estetičnega zanimanja, ako opazimo, da še ni izginila iz naše mladine neobčutnost, neotesanost in še marsikaj hujšega.

Najtežavnejša stvar katehetskega dela je brez dvoma v tem, da znamo napraviti most med poukom in življenjem, da znamo pretvoriti nauk v prakso, spoznanje v dejanje. To pač ni posebna umetnost, da razložiš in raztolmačiš katekizmov vprašanja; veliko truda in spretnosti je pa treba, če hočeš otroke privaditi, da bodo to, kar so se učili, uporabljali v svojih življenjskih razmerah. Vprašanje katekizmov 511. (Srednji katekizem): »Kakšno čast moramo izkazovati zakramentu sv. Rešnjega Telesa?« je pač hitro obdelano. Toda od odgovora pa do tega, da se otroci navadijo pogosto obiskavati najsvetejši Zakrament, je še dolga pot, ki jo mora katehet stopnjema z otroki prehoditi.

Na tem zgledu je dovolj jasno razviden razloček med razlagalno, mrzlo katehezo in med katehezo, ki vzbuja zanimanje, nagiblje voljo in ki znanje pretvarja v dejanje. Prva zbira mnogo vode, druga napelje to vodno moč na mlinska kolesa, jo pretvarja v električno gonilno silo, ki žene mnogo motorjev. Veljavo in vrednost kateheta presojava ne po množini znanja, ki ga je otrokom vcepil v glavo, temveč po verstvenih dejanjih, ki sledijo temu znanju. Tudi tu velja beseda Gospodova: »Ex fructibus cognoscetis eum.« Jasen in umeven pouk bistri duha, zanimiv in interes izvabljajoč pouk ogreva voljo za dejanja, oploja nauk za življenje.

Razvoj oskrbe slaboumnih.

Anica Lebar.

(Dalje.)

Leta 1885. je bila otvorena prva pomožna šola na Dunaju XVIII., Anastasius Grün-Gasse 10. Ta šola je doslej najbolj organizirana pomožna šola v Avstriji. Obsega sedem razredov s paralelkami in ima strokovno izprašano učno osobje. Administrativno in krajevno je združena z mestno ljudsko šolo. Od leta 1909. je vsako leto na tej šoli šesttedenski tečaj za ljudskošolske učitelje, ki se posvečajo oskrbi slaboumnih. (Ravn. Schiner, odlikovan z zlatim zaslužnim križcem.)

Leta 1896. je bil otvorjen zavod za oskrbo in navajanje k delu slaboumnih v Kierling-Guggingu pri Klosterneuburgu. Ta zavod oskrbujejo sestre usmiljenke sv. križa. Vodja zavoda je dr. Teofil Bogdan, ki je obenem ravnatelj blaznice. Metodičen pouk ni vpeljan, pač pa navajajo otroke k domačemu in vrtnemu delu.

Leta 1898. je ustanovilo gornjeavstrijsko dobrodelno društvo zavod za kretine v Hartheimu (Alkoven) pri Lincu. Ta zavod je v rokah usmiljenih sester sv. Vincenca Pavlanskega. Istega leta je bil ustanovljen zavod sv. Jožefa v Milsu pri Hallu na Tirolskem. Pouk oskrbujejo usmiljene sestre. Tega leta je nastalo na Koroškem društvo za vzdrževanje zavoda za slaboumne; zavod »Maria Josefinum« v Šmartnu pri Celovcu pa je bil otvorjen leta 1900. Neimenovan dobrotnik je dal v ta namen 80.000 kron. Tudi ta zavod oskrbujejo usmiljene sestre. Leta 1907. je na Solnograškem nastal nov deželni zavod »Konradinum« v Eugendorfu pri Solnogradu. Zavod je nastal iz ustanove župnika Konrada Seyde (28.600 kron). V zavodu »Schernberg« (Schwarzach) se oskrbujejo idijoti. Ustanovil ga je nekdanji solnograjski nadškof Schwarzenberg. Na Predarlškem oskrbujejo v zavodu v Valduni (Rankweil) odrasle slaboumne. Generalni superiorat usmiljenih sester za tirolsko provinco je ustanovil v Zamsu zavetišče za slaboumne. Druge kronovine so do zadnjega časa po potrebi pošiljale duševne slabiče v zavode sosednjih dežel.

Pozneje kakor zavodi so nastale pomožne šole. Dolgo se je zdelo, da misel za pomožne šole sploh ne bo prodrla. Vendar se je v zadnjih desetletjih mnogo storilo. Leta 1896. je v Pragi nastala pomožna šola, ki se je razširila leta 1903. in 1906. V Lincu je nastala leta 1899., leta 1902. je bila razširjena v dvorazrednico, leta 1907. je dobila vzporeden razred k 2. razredu, l. 1911. je bila pa razširjena z novim razredom. V Gradcu je bila l. 1901 otvorena prva pomožna šola (St. Andrä), ki se ji je leta 1903. pridružila druga (Nibelungengasse). Leta 1910. pa je štajersko glavno mesto otvorilo šolsko poslopje (Edmund Graf Attems-Schule am Damm), v katero je sprejelo sedemrazredno pomožno šolo in dnevno zavetišče. Ta šola ima 900 m² obsegajoč vrt, ki ga obdelujejo otroci pod nadzorstvom svojih učiteljev. — Leta 1903. sta dobili mesti Solnograd in Opava pomožno šolo.

Leta 1902. je zapričelo društvo za oskrbo slaboumnih in epileptikov (Verein Fürsorge für Schwachsinnige und Epileptische) svoje plodonosno delovanje. To društvo razteza svoje delo po vseh kronovinah. Za smoter

si je stavilo, oskrbi in varstvu slaboumnih pridobiti zakonito moč, ustanovljati in oskrbovati tozadevne šole in zavode z državnimi, deželnimi in komunalnimi sredstvi ter skrbeti tudi za iz šole izstopivše slaboumne. Poleg tega podpirati stremljenje zdravstvene pedagogike, zastopati zadeve učiteljev pomožnih šol in skrbeti za njihovo strokovno izobrazbo. Kakor vsaka nova stvar, je tudi to društvo hodilo izpočetka trnjevo pot. Zadovoljiti se je moralo s samo propagando. Vodilni možje pa so neustrašeno poudarjali potrebo in dolžnost, tudi slaboumnim odpreti pot v človeško družbo. Zasebniki in oblasti so se seznanili s stremljenjem društva, strokovnjaki so se jeli zbirati na novem torišču. Manjkalo pa je stika s posameznimi kronovinami. Da se to omogoči, je sklicalo društvo prvo konferenco leta 1904. na Dunaju, katere se je udeležilo več državnih, deželnih in šolskih oblastev. Skupno delo vseh udeležencev je zaneslo navdušenje za dobro stvar v svet. Pokazalo se je zanimanje za novo stvar v posameznih kronovinah in to je bilo že prav mnogo. Po drugi konferenci leta 1906. je to zanimanje rastlo. Tu so nastopili učitelji in zdravniki s svojimi izkušnjami in podali udeležencem jasno sliko započetege dela. Mlajši učitelji in vzgojitelji so odnesli s te skupščine marsikak koristen migljaj v svoj ožji delokrog. Leta 1908. je društvo sklicalo tretjo konferenco v Gradcu. Delovanje društva se je v dveh letih zopet razširilo; zato so imeli vodilni možje zopet marsikak nov nasvet, ker nove izkušnje. Tudi konferenci leta 1910. na Dunaju in leta 1912. v Brnu sta pokazali plodonosno delo društva in seznanili širšo javnost in tudi inozemstvo s pridnimi in neustrašenimi avstrijskimi pionirji na polju oskrbe slaboumnih. Po vsaki konferenci je društvo izdalo poročilo z vsemi referati, ki so trajne vrednosti. Zvezki, ki so po vsaki konferenci obširnejši, izhajajo pod naslovom: »Das schwachsinnige Kind im Lichte der neueren Forschung«.

Po prizadevanju društva je c. kr. ministrstvo vpeljalo vsakoletne tečaje za učitelje, ki se bavijo s slaboumno deco. Od leta 1909. dalje so vsako leto tečaji na Dunaju, v Gradcu in v Pragi. Leta 1907. je tudi ustanovilo na dunajski pomožni šoli XVIII. brezplačno zdravstveno pedagoško poizvedovalnico, na katero se zaupno obračajo starši in učitelji, a tudi županstva in sodišča. Leta 1910. je pričelo društvo izdajati mesečnik »Heilpädagogische Schul- und Elternzeitung«, ki prinaša obravnave in članke iz peresa pedagogov in zdravnikov, kakor tudi tozadevne novice tu- in inozemstva ter ocene v to stroko spadajočih knjig. Društvo se je tudi obrnilo na c. kr. deželne šolske svete, ki naj omogočijo, da se učiteljski kandidati seznanijo z vzgojo in poukom slaboumnih otrok. Skoro povsod so se odzvali temu pozivu. Na c. kr. učiteljsku v Ljubljani je poverjena ta naloga vadniškemu učitelju I. Krulcu. Tudi člani šolskega in učnega reda z 29. septembra 1905 in ministerijalnega odloka z 18. decembra 1905, 7. maja 1907 in vojnega zakonika s 5. maja 1912 so uspeh tega društva.

Nadaljnji uspeh društva je, da je izpraševalna komisija za strokovni izpit učiteljev za pomožne šole sestavljena iz strokovnjakov.

Po vplivu in navodilu društva so nastale precej številne pomožne

šole zadnjih let. Leta 1907. so nastali posamezni pomožni razredi v Fohnsdorfu, Judenburgu in Zeltwegu. Leta 1910. so ustanovili v Brnu dvorazredno pomožno šolo, v Steyru pa enorazredno. Celovec je dobil pomožni razred, ki je prideljen ljudski šoli (Bismarckring). Po en razred je nastal tega leta še v Teschnu, Krnovu, Trientu, Kladnu, Königgrätzu. V Oberhollabrunnu pa je nastala nekaka podružnica zavoda v Kierling-Guggingu. Leta 1911. so nastale šole v Ljutomerih, Reichenbergu, Vitkovicah, Hebu; Teschen pa je dobil drugi razred. Tudi v Ljubljani je bil v jeseni leta 1911. otvorjen prvi pomožni razred in prideljen IV. mestni deški ljudski šoli na Prulah. Leta 1912. so dobili Lvov, Komotau in Liesing pomožne šole. Za šolsko leto 1912/13 so bili na Dunaju tvorjeni šesteri pomožni razredi, in sicer: II., Novaragasse 10; X., Thavonatgasse 20; XIV., Kauer-gasse 4; XVI., Landsteiner-gasse 4; XX., Wintergasse 7; XXI., Kaiserin Elisabethstraße 33. Leta 1913. pa še III., Petrusgasse 10, nekatere druge pa so bile razširjene tako, da je leta 1913. imel Dunaj 23 razredov.

Leta 1914. je društvo za varstvo slaboumnih otvorilo nov zavod v Hloubětinu pri Pragi. Nižjeavstrijski deželni zbor je določil 100.000 kron na leto za vzdrževanje že obstoječih in ustanovitev novih pomožnih šol in zavodov za slaboumne.

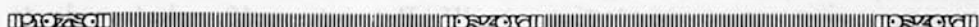
Binkoštni dnevi letošnjega leta bi pa bili zbrali v Monakovem zastopnike pomožnega šolstva Nemčije, Avstrije in Švice, da ni tega preprečila vojska. Za udeležence te velike skupščine je bila s pomočjo vseh avstrijskih pomožnih šol in zavodov sestavljena knjiga s podobami »Österreichische Hilfsschulen und Anstalten für Schwachsinnige, Nervöse und Epileptische«. Ta velika skupščina je odgodena za poznejše, mirne čase.

Poleg zavodov, ki jih vzdržujejo društva in razne organizacije, imamo tudi take, ki so jih ustanovili in jih vzdržujejo posamezniki. Sem spada zasebno vzgojevališče slaboumnih, ki je bilo leta 1890. ustanovljeno v Tullnu, leta 1896. pa se je preselilo na Dunaj XIII., Auhofgasse 222. Voditelj tega zavoda je dr. Salomon Krennberger, ki je tudi sodruknik zdravstveno-pedagoškega časopisa »Eos«. Zavod pričenja z vzgojo in poukom na najnižji stopnji in po možnosti spravi svoje gojence do srednješolskega pouka, ki se seveda more vsled neenakih zmožnosti vršiti le posamezno. Leta 1896. je dr. phil. Teodor Heller otvoril zasebni zavod za duševno abnormalne in nervozne otroke na Dunaju XIX., Langacker-gasse 12. Sredi vrtnih nasadov in parkov je skrit tihi dom teh revežev. Vzgoja za družabno življenje je glavni cilj tega zavoda. Število gojencev je omejeno, ker se ozira na individualen razvoj posameznega. Na enega vzgojitelja ali vzgojiteljico pride le malo število otrok, a te mora spremljati ves dan in jih poučevati o vsem, kar nanese prilika. Šolskega pouka je v obsegu treh razredov. Od leta 1906. obstoji v XVIII. okraju, Schulgasse 45 specijalen zavod za manjnadarjene otroke. Ravnatelj Ferdinand Eminger je bil več let učitelj na pomožni šoli v XVIII. okraju. Zavod sprejema gojence, ki stanujejo v zavodu, in polgojence, ki prihajajo zjutraj in odhajajo zvečer. Na željo staršev ostanejo lahko gojenci tudi čez počitnice v zavodu in jih ravnatelj s svojo družino vzame na oddih, ali jim preskrbi stanovanje na deželi. Ko

so premagane prve težkoče v vzgoji in pouku, se prične pouk v oni stvari, za kar kaže gojenec zanimanje, veselje ali spretnost: dečke v vrtnih in gospodarskih delih in rokodelstvih, deklice v gospodinjstvu in ročnih delih. Zmožnejši se uče tudi glasbe in strojepisja.

Na Dunaju vzdržuje izraelitsko gospejno dobrodelno društvo »Providentia« dnevno zavetišče za slaboumne otroke. Leta 1903. je otvoril strokovni učitelj Franc Salzlechner privatno vzgojevalnico in učilnico za slaboumne v Perchtoldsdorfu pri Dunaju. Tudi tu je urejena vzgoja in pouk tako, da se ozira na razvoj in zmožnosti posameznika. V Lomnici na Moravskem obstoji od leta 1903. družinski dom za otroke, ki so zaostali v telesnem ali duševnem razvoju.

Po statističnem pregledu zadnjega leta ima Avstrija 39 pomožnih šol s 106 razredi, v katerih se poučuje 2055 otrok, 1287 dečkov, 768 deklic.

Negovanje telesa in vojaška jakost.

Nedavno je izšel ministrski odlok, ki naroča deželnim šolskim svetom, naj po razmerah skrbe, da se ne bo zanemarjala telesna okrepitev mladine in da se tako čimbolj vzgaja v zmislu vojskinih zahtev. Sedanja dolgotrajna in krvava borba kaže, kako velike odporne sile, moči in telesne jakosti je treba moštvu na bojišču, da more vztrajati. Izkušnja je pokazala, da mnogo vojakov, ki so bili navidez čvrsti, ni bilo kos težki nalogi in da so le prehitro opešali ali celo takoj zboleli, ko so jeli okušati grenkosti bojnega življenja.

Ministrska odredba ima gotovo najboljši namen in je ni prezirati, ako jo bodo znali poklicani činitelji modro in previdno izvrševati. Rado se pa zgodi, da se taka stvar prevrže. Kar mladini zelo ugaja, se navadno pretirava, in vse, kar se bo ukrenilo za telesno okrepitev, ji bo več ali manj všeč. Ako se telesna kultura izvršuje s potrebno omejitvijo in previdnostjo kot nekaj zdravju in vojaški pripravi primerne, bodo zadovoljni starši in njih namestniki, ne bo nikjer nobenega ugovora.

Vendar pa čilost, jakost, vztrajnost, zlasti pa pogum in junaška srčnost in vse drugo, kar odločuje in pridobiva zmaže, ni v prvi vrsti posledica telesne kulture, ampak sad moralne trdnosti in poštenosti.

Moralna trdnost, duševne vrline se pa negujejo in vzgajajo veliko bolj v onih strokah, ki likajo duha, ki širijo duševno obzorje, ki krepe in utrjujejo značaje. Moralna trdnost se vzgaja z nauki, ki srca ne puste praznega, ampak ga dvigajo kvišku k Onemu, »ki je pot, resnica in življenje«.

Vzgoja za vojaško pripravnost zahteva torej več, kakor zgolj telesno izurjenost in okrepitev mišic; zahteva, da si pribori mladenič ono duševno moč, ki se zna in more z njo krotiti in premagovati, ki z njo gospodari nad slabo voljo. Sama spretnost in vojno-tehnična izolika brez etične podlage še ne stori popolnega vojaka.

V tem zmislu se je izjavil nedavno tudi prof. dr. Foerster v »Zvezi monakovskih srednješolskih profesorjev«. Poudarjal je pač, da se bo treba po končani vojski s posebno pozornostjo lotiti pedagoških vprašanj, ki se tičejo obrambne sile. »Poleg tehnične vojne izobrazbe pa se ne sme v manjši meri gojiti moralna podlaga obrambne moči. Šole in družine, zavodi in društva, ki streme za tem, da bi se njih gojenci temeljito npravstveno ojačili, bolje umevajo nauke sedanjih zgodovinskih dni, nego oni, ki menijo, da je enostranska telesna kultura poglavitna zahteva današnjega časa.«

Za to trditev naj navedem še dva klasična dokaza mnogoimenovanih sedanjih vojskovodij. Hindenburgu je poslal — kakor pravi dr. Foerster — neki avstrijski gimnazijski razred častitko ob veliki zmagi na severnem bojišču. Hindenburg je odgovoril. Iz njegovega pisma je razvidno, da mož ni le spreten strateg, marveč tudi resen pedagog. Ni priporočal, naj se pridno telesno urijo in utrjujejo, da bodo enkrat dobri vojaki, ampak zapisal je: »Mislite na svoje naloge ... lotite se svojih knjig, jaz se bom pa Rusov.«

Podobno se je izrazil tudi general Mackensen, ki se je odlikoval v sedanjih galicijskih bojih. Tudi njemu so častitali dijaki, in sicer gimnazijci v Brnu. Mackensen je poslal vojno dopisnico razredniku s sledečo vsebino: »Vam in Vašim učencem se iskreno zahvaljujem za v mladostnem navdušenju poslano častitke. Razjasnite dijakom, da bodo odslej imeli dolžnost, ohraniti in varovati v ljudstvu verske in npravne moči ...«

Dolžnosti učiteljeve do „Svete vojske“.

Janko Grad.

Velika, lepa, da, sveta je naloga, ki jo ima ljudski učitelj: širiti omiko, vzgajati mladino in ji kazati pot do časne in večne sreče.

Narod polaga v roke učiteljeve svoj up — svojo srečo, da, svojo bodočnost.

Naj se nam le kliče v spomin starodavni poganski rek: »Kogar bogovi sovražijo, ga uvrste med pedagoge!« Mi pa odgovarjamo: Kogar Bog posebno ljubi in ga odloči za kaj višjega, ga postavi za učitelja, duhovnega ali svetnega, postavi ga za narodovega apostelja!

Naša prva dolžnost nas kliče v šolo, ki je poleg cerkve najvažnejši, najsvetejši kraj za nas in za naše ljudstvo. Tu je prvo torišče naše. Učitelji smo, zato moramo učiti in razširjati med ljudstvo znanje in omiko; vzgojitelji smo, zato moramo ta narod tudi vzgajati, da bo popolnejši, krepostnejši, da bo srečnejši.

Ako pa hočemo to doseči, moramo narod svoj dodobra preučiti, spoznati vse njegove vrline, pa tudi slabosti.

Ni lahko to, in naravnost nemožno za onega učitelja, ki meni, da je njegovo mesto le v šoli med štirimi stenami.

Kdo mi bo oporekal, če trdim, da ima naše ljudstvo premnogo vrlin, da je krepostno. Toda kakor posameznik ni brez napak in slabosti, tako tudi noben narod ni tak, da bi se mu ne moglo ničesar očitati. Tako ima tudi — slovenski narod napake, ki jih moramo mi poznati, pa imeti tudi pogum, da jih razkrijemo, ker le potem jih bo moč odpraviti.

Nesrečni alkoholizem je ostudna rak-rana na našem narodu. Ta sovražnik je hujši od ognja, hujši od povodnji. — Ogenj uniči hišo, imetje — alkohol uniči človeka, ki je najmenitnejša stvar božja na zemlji, ki je podoba božja. Povodenj uniči setve, odnaša rodovitno prst, — alkohol uniči družinsko srečo, odnaša mir in blagoslov božji iz naših domov.

Ni čudno tedaj, da se je med razumniki našega naroda organizirala kar »Sveta vojska« proti temu sovražniku in da čedalje bolj glasno odmeva klic: »V boj proti alkoholu, na sveti boj! Bog hoče!«

Hvala Bogu, da se je ta boj med nami že prav lepo razvil. Skoraj ni občine, kjer bi ne bilo vsaj par vojakov »Svete vojske«, ki se krepko postavljajo vbran alkoholu.

A še premalo nas je. Proti takemu sovražniku je treba vztrajne, močno utrjene in neprestano naskakujoče armade. Vsak, komur je le kličekaj mar bodočnost našega ljudstva, mora v ta boj. Kdor izmed izobraženstva tega ne stori, kdor se tega boja ogiblje ter ga malomarno od strani gleda, ta ni prijatelj ljudstva, ta ni pravi sin naroda. In če je vsak razumnik dolžan, da stopi kot prostovoljec v »Sveto vojsko«, koliko bolj je še to dolžan ljudski učitelj!

Mi smo učitelji in vzgojitelji onega naroda, ki bñje hud boj za svojo bodočnost, za svoj obstanek. Mi smo sinovi naroda, ki mu žuga sovražnik alkohol, da bi ga zaslužnil, uničil. Mi smo že po svojem častitljivem stanu postavljeni z duhovnikom vred za voditelje tega, v boju pojemajočega naroda. Ali naj se temu boju izognemo? Ali naj od strani gledamo, kako pada mož za možem, kako uničuje sovražnik domove slovenske? Ali naj še naprej brez čuta poslušamo pretresljivi jok nedolžnih otrok, ki jim je vzel alkohol očeta, rodno streho in jih pognal po svetu v uboštvu in obup? Ali ni to jok onih otrok, ki so nam izročeni v varstvo in odgojo? Mi, vzgojitelji slovenskega naroda, naj gledamo brez odpora, kako se vzgaja nov rod pijancev? — Ja gospoda, kdaj bo pa potem tega gorjâ konec? Jasno je in samoposebi umevno, da moramo poseči tudi mi v ta boj, in sicer z vso energijo. Potrebno je pa, da stoje v prvih vrstah »Svete vojske« zlasti učitelji na deželi. Zato pa bodi resna dolžnost vsakega slovenskega učitelja, da je vsaj član »Svete vojske«. Če le možno, naj se postavi v svojem delokrogu kar v prve vrste protialkoholnih boriteljev.

Ali se to da doseči? — Najmočnejši je oni, ki sebe preмага. Kdor še ni popoln abstinent, ta mora seveda v prvi vrsti napovedati boj samemu sebi. Trdna volja, jasen razum in preziranje vseh pomislekov bodo v tej borbi dobri zavezniki. Glavni pogoj in prvi korak do tega cilja je seveda v tem, da se učitelj ogiblje gostilne.

V mestu se ne opazi tako hitro, če ta ali oni zajde od časa do časa v gostilno. Vse drugače je to na deželi, kjer je učitelj izpostavljen tako-

rekoč vsem očem. Naj pije učitelj še tako malo, naj bo še tako zmeren, ljudstvo ga ima kmalu za pivca. Nemogoče je potem, da bi tak učitelj ljudstvu govoril o protialkoholnem boju ali da bi se celo postavil na čelo protialkoholnemu gibanju. Še več. Ker otroci vedo, da učitelj zahaja v gostilno, ker vedo, da sam pije, tudi v šoli ne bo mogel nič kaj prida storiti za »Sveto vojsko«.

Težak je boj zoper stare navade, še hujši zoper strasti, in veliko truda in samozatajevanja je treba v tem boju. A izbojevati ga mora vsak, kdor hoče postati popoln abstinent; izbojevati bi ga moral posebno vsak slovenski učitelj, ki hoče biti res pravi mož na svojem mestu. — Nikar se ne izgovarjaj: Ne morem. Le poskusi, pa boš videl, kakšno zadoščenje boš čutil v sebi po prestanem boju z alkoholom, iz katerega si izšel kot zmagovalec! Kako navdušeno boš potem vršil svojo dolžnost! Kako prijetno bo, ko boš stopil s trezno glavo med mladino, ki ti je izročena, da jo vzgajaš tudi za treznost! Kako lahko boš potem povzdignil svoj glas med ljudstvom zoper pijančevanje, kako prepričevalno boš opisoval vse gorje, ki ga povzroča alkohol. In čas, ki ga porabi učitelj v gostilni, ali ni docela zavržen? Zato pa bodi ideal vsakega učitelja: popolna abstinenca. Le bodite prepričani, da s polovičarstvom ne bomo dosegli nobenih pravih uspehov!

Ko je učitelj sam s seboj na jasnem, ko je sam postal popoln abstinent, bo pa takoj tudi čutil nov nagon, in ta je: delo za abstinenco, delo za »Sveto vojsko«. Učitelj, ki je sicer sam abstinent in ki misli: »Jaz storim svojo dolžnost, za druge mi pa ni mar,« ni vrl vojščak »Svete vojske«. Častno je za učitelja, da je abstinent, a še častneje je zanj, ako zbere krog sebe četo bojevnikov »Svete vojske«, jih vzpodbuja ter jih pogumno vodi do novih pridobitev.

Prvo četo »Svete vojske« naj tvorijo v vsaki občini šolski otroci. Mladina je nepokvarjena in dovzetna za vse lepo in dobro, ne bo je težko pridobiti za abstinenco. Učitelj, ki je sam zgled treznega moža, bo z malim trudom potegnil za seboj mladino, in ako jo bo prav vodil, vestno nadzoroval ter pridno izpopolnjeval, bo vzgojil nov, trezen in zdržen rod, ki bo njemu v čast, domovini pa na srečo. Torej za naraščaj »Svete vojske« mora skrbeti v prvi vrsti šola — učitelj. Kajne tovariši, mi vsi se zavedamo, da je to naša dolžnost, da, naša sveta dolžnost.

Ponekod vidimo že jako lepe uspehe, mogočne čete »Svete vojske«. Kdo je to dosegel? V pravem času se je začelo z delom pri mladini. Nekdanji šolarji abstinentje so danes že mladeniči in dekleta, ki so abstinence tako vajeni, da se zanje ni bati. In kmalu bomo imeli moške in žene, ki so vzgojeni abstinentje in ki bodo kot taki vzgajali nov, trezen rod.

Nemogoče se mi pa zdi, da bi učitelj po končani šolski dobi prepustil svoje junake usodi, samim sebi. Srce mu bo velevalo drugače. Ko se bo poslavljaj od svojih učencev s solzami v očeh, ko bo mislil s strahom na najnevarnejšo dobo za mladino, ki vanjo zdaj stopa, mu bo klicalo srce: »Ne zapusti jih! Bil si jim dosedaj učitelj in vzgojitelj, da, bil si jim drugi oče, sedaj pa jim bodi svetovalec — bodi jim prijatelj!« Mi vsi, ki se

pečamo z abstinenco, smo že to izkusili; mi vsi smo že slišali ta srčni klic, glas vesti. Kaj smo odgovorili? Težko bi se bilo ustavljati notranjemu glasu, ki veli: Delo treba nadaljevati! Vesten učitelj govori: Ne bom jih zapustil tudi v pošolski dobi ne! Vzgojiti hočem in moram iz teh junakov trezne in značajne može in žene!

In evo vam, tovariši, novo torišče! Šolo ostavivšo mladino popelješ v abstinentno društvo, kjer se vrši, če le mogoče, slovesen sprejem, ki ostane novim članom v trajnem spominu kot vesel in zanje srečen dan! Kajne tovariši, tudi te dolžnosti se zavedamo vsi! Saj nam razum sam pove, da bi bil skoro ves trud, ki smo ga imeli z otroki v šoli, zaman, če bi se zanje v pošolski dobi ne brigali, če bi jih tudi potem ne vodili po poti abstinence.

Vsi lepi uspehi, ki smo jih dosegli v dolgih letih, bi bili le prazna pena, ki se razprši takoj ali vsaj kmalu potem, ko je otrok prepuščen samemu sebi.

Po poti abstinence more voditi starejšo mladino le tisti učitelj, ki sam sodeluje v abstinenčnem društvu ali pa ga celo vodi. Če smo odkritosrčni, moramo — žal — priznati, da imamo na deželi še malo sposobnih moči, ki bi mogle abstinentno društvo z uspehom in pravilno voditi. Vodstvo abstinenčnega društva je vsekako težje kakor vodstvo kateregakoli drugega društva, kajti abstinence ima še veliko nasprotnikov, da, celo zasmehovalcev. In če pregledamo vrste svojih abstinentov, bomo takoj videli, da sta med njimi največkrat edino duhovnik in učitelj prav sposobna društvo braniti proti nasprotnikom in zasmehovalcem, ker imata največ znanja, vpliva in ker se zavedata, da delata za sveto in koristno stvar. Zavedata se, da gre tu za rešitev posameznikov in za dobrobit vsega naroda. Ta dva faktorja morata skoro izključno in povsod prevzeti v naših abstinenčnih društvih na deželi vodstvo, predavanja itd. Ako so pa na razpolago tudi drugi člani, ki imajo sposobnost in voljo voditi društvo, jim bosta pa vodstvo rada prepustila in jih podpirala. Vsekako pa imata tudi potem še dolžnost, da sprejmeta predavanja, da pomagata z nasveti itd. Predavanja so v vsakem društvu prevažna. Brez predavanj se naseli v društvo nekaka mrtvica, ki prežene vse veselje. Naše ljudstvo je vedoželjno in hrepeni po izobrazbi, hrepeni po predavanjih. Za abstinenčno društvo se mi pa zde predavanja še posebno velike važnosti. Člani »Svete vojske« morajo biti v prvi vrsti dobro poučeni o pravilih »Svete vojske«. Poznati morajo dalje prav dobro vse bolezni, vse gorje, ki ga povzroča alkohol v človeškem organizmu; vedeti morajo, kako pogubno vpliva alkohol na posameznike, na družine in na človeško družbo sploh; seznaniti se morajo z uspehi »Svete vojske« ter s tozadevno statistiko. Potrebno je to, da morejo in znajo zavračati napade na abstinenco in pa zato, da se sami utrde v abstinenci in postanejo nepremagljivi junaki »Svete vojske«. Junak se mora veliko vežbati in uriti v orožju; pravtako je potrebno to vežbanje za člane »Svete vojske«.

Opozarjam pa tu na neki izgovor, ki me vedno užalosti, kadar ga slišim. Ko vprašam tovariša, če kaj predava o abstinenci v abstinenčnem

društvu ali v kakem drugem društvu, pa mi odgovori: »Saj bi predaval, pa me nihče ne prosi.« Tovariš! zakaj se pa ne ponudiš? Morda se te odbor ne upa nadlegovati, ker imaš veliko dela, ali pa se morda boji, da bi mu ne ugodil. Ne čakaj, da te pridejo šele prosit, ampak sporoči društvu sam, da si pripravljen predavati. Veruj, da boš vsekdar dobrodošel.

Vsak predavatelj naj se na predavanje dobro pripravi. Govori naj prepričevalno in zavestno ter naj bo vedno pripravljen na ugovore navzočih neabstinentov, ki naj jih vsekdar mirno, a krepko z dokazi zavrne. V vsakem abstinenčnem društvu bi se morale vsaj glavne stvari o alkoholu natančno in podrobno obravnavati.

Ako pa bi učitelj nikjer drugje ne imel prilike predavati o abstinenca, naj pa porabi v ta namen sestanke staršev in učiteljstva, kjer je kot nalašč čas in priložnost za take razgovore. Večkrat sem že poudarjal, da so roditeljski sestanki velike važnosti za napredek v šoli in za ugled učiteljev. Sklicujmo jih večkrat in porazgovorimo se o vseh zadevah in vprašanjih, ki so važna za napredek in vzgojo otrok, skupno s starši. Kaj pomaža, če se otrok odloči za abstinenca, če pa starši ugovarjajo, ker so nepoučeni in nevedni v tej stvari, ali pa imajo napačne predsodke. Pri vsakem takem sestanku naj bo vsekdar vsaj kratek govor o abstinenca. In če so ti sestanki pogostni, se bo v kratkem času veliko doseglo. Starše treba vendar poučiti o obljubi otrok, ki so jo podali učitelju. Poročati moramo staršem o napredku abstinenčnega gibanja med mladino, prositi jih za pomoč in sodelovanje. Kje laže storimo to, kakor pri sestankih staršev in učiteljstva! Četudi niso vsi zbrani, dobri in skrbni starši se pa le odzovejo povabilu; polagoma pa pridejo tudi bolj mrzli in neobčutni.

Poprimimo se tedaj vsi, prav vsi protialkoholnih predavanj in pozni rodovi nam bodo hvaležni. V zgodovini abstinence bo nam v čast in priznanje za večno zabeleženo: »Učiteljstvo je imelo pri reševanju slovenskega naroda iz spon alkoholizma velike zasluge.«

Nadzorovanje članov »Svete vojske« je tudi važna dolžnost. Resnosti je treba pri vsakem delu, brez resnosti in odločnosti tudi pri protialkoholnem delu ne bo napredka. Ne trpimo nikdar, da bi se kdo norčeval iz protialkoholnega društva s tem, da bi se pač vpisal, za dolžnosti bi se pa ne brigal. Taki površni in omahljivi člani društvu in abstinenčnemu gibanju samo škodujejo, ker se neabstinenti potem norčujejo iz tega hvalevrednega gibanja in sumničijo (po krivici) tudi druge vnete in resne abstinente. Nadzirajmo torej abstinenčno mladino in ne trpimo takih, ki vse osmešijo in dobri stvari samo škodujejo.

So prilike, ob katerih naše ljudstvo misli, da mora piti ali celo pijančevati. Pred takimi prilikami moramo vedno svariti zlasti člane »Svete vojske«. V takih slučajih naj pokažejo, da so res pravi junaki, ker le tako bodo imponirali! Tudi neabstinentje bodo potem začeli razmišljati o abstinenca.

Kaj pa neabstinente, ali bomo te kar pustili? Ne! Če se sami ne brigajo za nas in našo organizacijo, se pa brigajmo mi zanje. To smo naravnost dolžni. Abstinenca moramo razširjati, pijančevanje zatirati. Ne-

srečne stare pivske navade, ki so že od nekdanj ukoreninjene med našim ljudstvom, so mnogo krive, da veljamo tuintam med tujci za pijance. Kot odgojitelji mladega naraščaja smo dolžni uprav mi v prvi vrsti skrbeti za ugled in dober glas našega naroda. Zato pa skrbimo, da se stare pogubne navade, kakor tudi nepotrebne prireditve, pri katerih se po mnenju mnogih mora popivati, odpravljajo. Kje je vendar zapisano, da se mora pri krstu otroka piti? Ali je dostojno in primerno, da se pogreb končava dostikrat z nezmernim popivanjem? Pravtako ne veleva ne knjiga olike, ne zbirka postav, da bi morali priti naši fantje pijani k naboru, v vojaško službo. Pustni dnevi, žegnanja, sejmi itd., to so dnevi, ki morajo žalostiti vsakega učitelja, zlasti onega, ki vé, kako hudo je udomačeno pri nas pijančevanje. O, kako lepo delo imamo tu, da skušamo polagoma odpraviti te grde razvade. S prijazno besedo, z vnetim predavanjem, zlasti pa z lepim zgledom se nam bo morda vendarle posrečilo odpraviti te žalostne razmere.

Pa me bo kdo zavrnil, češ: »Cel kup dolžnosti nam je naprtil. Da bi nam prijatelj vendar že enkrat začel naštevati naše pravice.«

Tovariš! Samo eno ti bom omenil, ki so pa v nji zapopadene vse druge: Ako bodeš te-le dolžnosti vestno izpolnjeval, zaslužiš si častni naslov, ki si ga mnogi po krivici prilastujejo, in ta naslov je »Vzgojitelj slovenskega naroda«. Le nosi ga s ponosom! Pozni rodovi, ki bodo uživali sad tvoje truda, bodo o tebi govorili: Ta je bil vrl pionir treznega slovenskega naroda!

Še nekaj o ljudskem petju v cerkvi.

A. Č.

O ljudskem petju razpravljati ni le dolžnost cerkvenih in glasbenih, marveč tudi učiteljskih listov, saj smo nedavno trdili in poudarjali, da bo treba za sodelovanje pri tej lepi nalogi povabiti tudi učiteljstvo, ki more in tudi mora ustvariti v ljudski šoli podlago cerkvenemu petju. O važnosti in potrebi skupnega petja v cerkvi smo že parkrat pisali. Naše ljudstvo rado poje, rado hodi k službi božji, pa se mu bo brez dvoma cerkev še bolj priljubila in prikupila, ako se vpelje povsod lepo petje, osobito petje, ki se ga bo samo dejansko udeleževalo.

Da ljudsko petje doseže svoj namen, mora res Boga častiti in srca vnemati, kvišku dvigati, zraven pa mora biti pravilno in lepo. Kako to izvesti? Samo z vajo in poukom. — Petje pravilno učiti, je neka umetnost. Zanašati se samo na to, da ljudstvo rado in z veseljem poje, izgovarjati se, da bo dobro šlo, če imajo ljudje enkrat le napev v glavi, bi bilo pač zmotno. Dobro, lepo in pravilno ljudsko petje se doseže le z vajo in zopet z vajo, kakor je treba tudi za ubrano večglasno petje pogostnih poizkušenj. Pevske vaje z ljudstvom so trudapolne in mučne, a se kljub temu izplačajo. Kako naj bi se torej občina vežbala v cerkvenem petju?

Prof. A. Vrha nasvetuje v »Hirtentasche« (1915, št. 7) to-le trojno

pot: Pri pouku ljudstva v cerkvenem petju naj pomaga a) cerkveni pevski zbor, b) šolski otroci, c) vežbanje.

1. Kjer imajo dober cerkveni pevski zbor, naj proizvajajo pri javni službi božji zlasti tudi take pesmi, ki so namenjene in prirejene za skupno, ljudsko petje. Take pesmi naj se lepo in dostojno prednašajo; ljudje naj se pa opozore, da zaenkrat zraven še ne pojejo, dokler jim napev dodobra ni ostal v spominu. Pevski zbor mora pa to petje podpirati in nekako voditi tudi pozneje, ko ljudstvo že poje.

Marijine kongregacije, člani društev, ki goje petje in so se v pesmih, določenih za ljudsko petje, že tudi vežbali, naj se po potrebi porazdele po cerkvi in naj imajo svoja posebna »pevska mesta«; to je izredne vrednosti, ko se vpeljava ljudsko petje.

2. Kjer tega ni, ali je petje zelo slabo, utegne šolska mladina veliko pripomoči. Pravzaprav je v takem slučaju, pa tudi tam, kjer se odrasli kar ne morejo pripraviti, da bi se lotili petja, edino pametno in tudi uspešno, da se prične kar s šolsko mladino. Takrat pa učitelj ali učiteljica lahko izkažeta, kako umevata pojem versko-nravne vzgoje, kako pojmujeta nazivanje »ljudski učitelj«.

Mladina se mora učiti peti; cerkvenega petja se šolski otroci prav radi uče osobito, če se jim reče, da bodo skupno peli potem tudi pri nedeljski službi božji. Lepo, enoglasno petje otrok, ako količkaj ustreza zahtevam pravilnega petja, je res vzpodbudno, pospešuje pobožnost in dviga srca k Bogu. Izkušnja uči, da gredo ljudje (po mestih) najraje k oni službi božji, pri kateri otroci lepo pojo. Na Dunaju so pri zadnjem občnem zboru katehetskega društva to dejstvo naravnost poudarjali ter priporočali čimveč služb božjih za šolsko mladino. Stolni župnik Heumann je imel referat: »Kako gojiti ljudsko cerkveno petje v šoli«; v debati, ki je sledila, so se pa določile pesmi, ki naj se po vseh šolah vežbajo. Nato se bo pa po vseh župnijah naznanilo, kdaj bo šolska maša, pri kateri bodo otroci peli. Vsa mladina se povabi. — Otroci se pri taki službi božji ne dolgočasijo, ne klepečejo, se ne smeja in ne trgajo.

Pri vežbanju otrok se je treba izogniti sledečim napakam:

a) Stalnemu kričanju in vpitju. Dečki razvijajo včasih naravnost občudovano junaštvo, če je treba pokazati, kaj premorejo s svojim grlom. Zato je treba vse pesmi peti kolikormoč tiho, zmerno in rahlo.

b) Prepočasni »tempo« ljudstvu ne ugaja in ga nekako uspava. Seveda velja tudi tu pravilo: »V sredi, v zlati skledi«. Raje pa bolj hitro, kot prepočasno. Ta stvar je pač odvisna od organista in pevovodje.

c) Enakomernost, ki stori, da je petje brez izraza in občutka, vodeno in zaspano, je za poslušalce mučna in utrudljiva. Torej naj se pazi na poudarek, na pravilno izgovarjavo, na vrednost posameznih not in pevskih oddelkov.

3. Še en način za vpeljavo ljudskega petja v cerkvi se nasvetuje, namreč vežbanje cele občine, bolje, onih vernikov, ki imajo posluh in veselje za cerkveno petje. Nekdo nasvetuje (»Hirtentasche«, 1915, št. 7, p. 51) ta-le modus:

Župnik določi nekatere nedelje, najbolje uro pred popoldansko službo božjo, ob kateri se pevsko nadarjeni župnijani zberejo v cerkvi. Z učiteljem in organistom se že poprej domeni o sporedu pesmi in o vsem, kar je potrebno. Ob določeni uri stopi duhovnik na prižnico, organist zasniva na orgle. Po kratki molitvi razloži duhovnik pesem po vsebini in pomenu. Kjer ima ljudstvo pesmarico, je stvar zelo lahka. Nato sledi pevsko vežbanje. Če je duhovnik spreten pevec, naj pokaže sam, kako bi se pelo; organist naj rahlo spremlja. Če duhovnik nima tega daru, zapoje najprej organist, še bolje, v to določeni, že izvežbani pevci, ali pa otroci, ki stojijo v ospredju cerkve. (Ako bi kje ne imeli pesmarice, se mora vežbati tudi besedilo.) Nato se veli, naj poizkusijo zapeti prvo kitico vsi navzoči enkrat, dvakrat, večkrat, kakor je potrebno.

Kjer so se tako lotili cerkvenega ljudskega petja, pravi prof. Vrha, povsod se je še obneslo. Ljudstvo je kar drlo v cerkev k vajam, starim možem so stopile solze v oči, ko so skupno z nedolžno mladino popevali.

Dajmo torej še pri nas dobremu slovenskemu ljudstvu ta okusni kruh lepega skupnega petja pri službi božji!

Šola in vojska.

Belan.

Svetovna vojska s svojo pretresljivo tragiko nam živo kliče v spomin modrostni izrek Salomonov, ki ga je zapisal na čelo svoji knjigi modrosti: — »Vse je ničevno — razen Boga ljubiti in njemu služiti.« Vojska uči, da na zemlji nima obstanka ne sreča, ne kultura, ne mir, ako se človeštvo verstveno in nravno ne bo prenovilo in prerodilo na temelju katoliške vere in božjih zapovedi. Zato odmeva z razvalin, pogorišč in iz grobov sedanje svetovne vihre bolj kot že sto in stoletja prorokov glas in opomin, ki se je nekoč razlegal na razvalinah jeruzalemskega mesta: »Jeruzalem, Jeruzalem, izpreobrni se h Gospodu, svojemu Bogu!«

Tako je vojska postala za človeštvo — šola modrosti.

Pa tudi v drugem oziru sta šola in vojska v ozkih zvezah med seboj. Malo čudno se sliši, pa je končno le res, če beremo: Šola — seveda slaba šola — nam je povzročila vojsko. Ali ni bil sarajevski umor delo slabo vzgojenih, zaslepljenih in fanatičnih dijakov? Ali ni brezbožna francoska šola vzgajala nekrščanske maščevalnosti in vcepila to strast v mase ljudstva?

Dobra šola vzgaja dobre vojake. Čim višja in čim bolj splošna je izobrazba kakega naroda, tem boljše vojaštvo bo mogel poslati v vojsko. Toda splošna izobrazba sama še ne zadostuje: dobro vojaštvo se vzgaja samo v šoli, ki temelji na versko-nravnih tleh. To nas uči tudi sedanja vojska. Za zgled nam je vojaštvo naših centralnih držav, predvsem onih deželâ in pokrajin, kjer dobro vzgojeni vojaki živijo po versko-nravnih načelih. Razen v Rusiji, kjer je pa ljudsko šolstvo še na

zelo nizki stopnji, imata izmed vojskujočih se držav verstveni pouk obvezno vpeljan samo Avstro-Ogrska in Nemčija. Druge države ga samo dopuščajo ali pa so ga popolnoma odpravile (Francija, Italija).

Le verstvo daje človeku v resnici splošno izobrazbo, ker more dati pojasnila v vseh življenskih vprašanjih. Zato je pa samo tisti človek temeljito izobražen, ki je zraven druge šolske izolike in zraven drugega znanja tudi versko-nravno vzgojen. Po izoliki si človek ustvari ideale in najvišje ideale mu nudi verstvo. Zato se pa vojskujejo naši vojaki z idealizmom za ideale.

Vera tolaži, krepí in daje moč, da človek vztraja, da ne zdvaja. In te lastnosti smo opazovali v obilni meri na naših vojaki in pri našem ljudstvu sploh. Ali nismo čitali v nešteti pismih z bojišč, kako se v njih hvalijo naši možje in fantje, da jih je Bog čuval in varoval v najsilnejših bojih, v največjih nevarnostih, da jih je Devica Marija rešila in da se trdno zanašajo na pomoč od zgoraj tudi vbodoče! Pa tudi ljudstvo doma prenaša gorjé sedanje vojske s pravo krščansko vdanostjo in išče leka, tolažbe in pomoči pri Bogu.

Maloverni in nezaupljivi ljudje pa zdvajajo ob vsaki nesreči nad božjo pravičnostjo in previdnostjo, obgodrnjajo vse, zlasti pa še sedanje razmere, ker ne morejo umeti, da vidi božje oko dalj, kakor mi umrljivi in kratkovidni grešniki.

Šola in vojska sta torej v tesni zvezi. Kjer je šola dobra, vzorna, tam vojskovodje nimajo težkega dela. Težko je pa iti na vojsko z vojaki, ki so bili gojenci slabe šole, in še težje je z njimi zmagovati. Ako hočemo, da bomo tudi vbodoče točno in vzorno pripravljeni in oboroženi, potem moramo biti predvsem pozorni na šolo ter mladini oskrbeti temeljito versko-nravno vzgojo.

Svetovna vojska je segla že tudi v šolske prostore, da si zagotovi zadosti telesno in duševno čvrstih vojnih moči. Šola mora radi tega tem resneje skrbeti, da bo ta doraščajoča mladina utrjena i duševno i telesno. Vlada hoče pomagati s tem, da je izdala primerne ukaze, kako naj se moška mladina še bolj kot doslej vežba v telovadnici, kako naj se goji streljanje, plavanje, kako naj se izleti uporabijo, da se čvrsti telo in širi duševno obzorje. Česar ne more doseči šola, to naj se nadomesti v mladeniških društvih. Tudi mladeniške organizacije so nekake šole, toda le take, ki se v njih mladeniči vzgajajo za Boga in za domovino. Telesno vežbanje se mora družiti z npravstvenim šolanjem, da bodo mogli mladeniči pozneje kljubovati nevarnostim vojaškega življenja. To dvoje se pa spaja edino le v katoliških mladeniških društvih. In čim mlajši so naši brambovci, ki jih kličejo na bojišče, tem večja je zanje nevarnost v npravstvenem oziru. Gorje pa ljudstvu, ako se njega mladina npravno spridi.

Ako hočemo torej tudi vbodoče zmagovati nad sovražniki, potem naj nam bo sedanja vojska šola modrosti in strahu božjega.

Katehetsko gibanje.

V VII. činovni razred je pomaknjen konz. svetnik prof. dr. Fr. Perne, katehet na I. državni gimnaziji v Ljubljani.

Imenovanje. Za kateheta zunanje dekleške ljudske šole pri uršulinkah v Škofji Loki je imenovan novomašnik Ljudevit Lederhas.

Katehetsko društvo v Zagrebu. V odbor je bil namesto odstopivšega člana dr. Gudeka, ki je bil obenem urednik glasila »Krščanska škola«, soglasno izvoljen dr. Janko Šimrak, katehet na kr. gornogradski gimnaziji. — Uredništvo »Krščanske šole« je prevzel naš prijatelj svetnik dr. Stjepan Čukac, gimn. profesor in predsednik ondotnega katehetskega društva. Bog daj ljubeznivemu, marljivemu in učnemu g. uredniku mnogo blagoslova!

Katehetske beležke.

Glede obnašanja med povzdigovanjem je poročal na konferenci v Črnicah župnik Blaž Grča iz Šempasa pri Gorici. Referat je bil objavljen v »Vzajemnosti« št. 6. Njegovi nasveti se skoraj docela skladajo s predlogi, ki jih je nedavno priporočal tudi »Slovenski Učitelj«. Glede molitve med povzdigovanjem, pravi g. referent, »je glavno pravilo »adora«, vendar je važna tudi oblika. Naša naloga je, da odpravimo napake in uvedemo pravilnost v vedenju in v molitvi. Bodimo torej edini in dosledni ter navadimo mladino, da se bo znala med povzdigovanjem pravilno obnašati in prav moliti svojega evharističnega Odrešenika. »Kolikor se le da, naj se zabrani tisto brezmiselno strmenje v tla med povzdigovanjem.«

(Glej tozadevno razpravo v »Slov. Učitelju« l. 1914. str. 279 in 280 ter l. 1915. str. 90.)

Evharistični pontifikat Pija X. Kako se je trudil pokojni Pij, da bi se pospeševalo in olajšalo prejetje sv. obhajila, kažejo jasno številne odredbe, ki jih je izdal tekom svojega papeževanja:

1. Dekret o vsakdanjem prejetju sv. obhajila ddo 20. dec. 1905.

2. Molitev (z odpustki) za razširjanje pobožne navade vsakdanjega sv. obhajila. (3. jun. 1905.)

3. Dekret o odpustkih na korist onim, ki vsak dan ali pa vsaj petkrat na teden pristopijo k sv. obhajilu, dasi ne opravljajo tedenske spovedi. (14. febr. 1906.)

4. Razpis, s katerim se podeli duhovski evharistični ligi za pospeševanje pogostnega in vsakdanjega sv. obhajila veljava glavne bratovščine s sedežem v San Claudio (oo. najsv. zakramenta) v Rimu. (27. jul. 1906.)

5. Dekret, ki dovoljuje bolnikom, kateri ne morejo ostati tešč, že mesec dni niso mogli iz hiše ter nimajo nič gotovega upanja, da bi kmalu ozdraveli, — da smejo 1—2 krat na teden prejeti sv. obhajilo, ako so v zavodih, kjer imajo spravljen sv. Reš. Telo, sicer pa enkrat do dvakrat na mesec, četudi so poprej »per modum potus« kaj zaužili. (7. dec. 1906.)

6. Dekret, ki dovoljuje obhajati vernike v privatnih sanatorijih »salvis iuribus parochialibus«. (7. maja 1907.)

7. V cerkvenih zavodih, duhovskih semeniščih etc. je dovoljeno v noči pred Božičem obhajati in trikrat maševati. (1. avg. 1907.)

8. Dekret o zgodnjem in pogostnem sv. obhajilu otrok. (8. avg. 1910.)

9. Društvo, ki pospešuje obhajilo otrok, dobi pravico in čast glavne bratovščine s sedežem v cerkvi San Claudio v Rimu. (4. jan. 1912.)

10. Škof. ordinariji dobe pravico dovoljevati, da se sme iz važnega vzroka maševati v privatnih hišah in da se sme prinesiti bolnikom, ki ne morejo iz hiše, pa žele iz pobožnosti večkrat prejeti sv. obhajilo, sv. Rešnje Telo privatim. (23. dec. 1912.)

11. Dekret, ki dovoljuje odpustke otrokom in sorodnikom o priliki slovesnega prvega sv. obhajila. (12. jul. 1905.)

Senčna plat. Če smo naštevati ugodne posledice, ki so v zvezi s krvavo vojsko, ne smemo prezreti senčnih stra-

ni, ki naj bi bile zraven drugega tudi nauk in navodilo katehetom za bodočnost. Dunajski dekan I. Gössinger vprašuje v »Chr. päd. Blätter« št. 5, odkod to nepričakovano pomanjkanje verskega mišljenja, ki se je pojavljalo v tem, da se je nemal del vojaštva pred odhodom na bojišče kratkomalo odtegnil spovedni priložnosti, da se je čulo celo smešenje in norčevanje iz sv. spovedi. — Pri nas tega pač nismo opazili, marveč je treba v pohvalo naših slovenskih fantov in mož priznati, da so se prav skesano spovedovali in zgledno obnašali pri sv. obhajilu. Izjeme so seveda povsod. Kljub temu ne bo škodovalo, če naštejemo vzroke verske mlačnosti in mrzle neobčutnosti mestnih vojakov, ki je neprijetno iznenadila osobito kuracijsko duhovščino in katehete. Gössinger pravi: »Eno je gotovo. Verstvena izobrazba je bila nedostatna. Čas, ki je odmerjen za krščanski nauk, ne zadošča niti najspretnjšemu katehetu ne. Ako je pa stopal pred mladino bolj slaboten delavec, — katehet, ki je svojo nalogo izvrševal bolj površno in hlapčevsko, brez gorkote, brez navodila za življenje, potem ni bilo pričakovati boljših sadov. Del krivde bi že pripisali na naš račun; ne bo nič škodovalo za bodočnost. Da je treba velik del krivde zvaliti na rodno hišo, na nekrščanske starše, na delavnice, tovarne, ulico, temu ne bo nihče oporekal. — En važen dokaz pa nam je podala sedanja vojska, in tega ne smemo prezreti: Mladina, ki dozoreva, je večinoma za vero in Cerkev izgubljena, ako ne bomo skrbeli za njeno nadaljnjo verstveno izobrazbo, ako je ne zbiramo v društvih.«

Določila glede privatnega in slovenskega prvega sv. obhajila v škofiji Amiens na Francoskem, ki so natisnjena v katekizmih, se glase:

1. Otroci, ki se hočejo udeležiti slovenskega prvega sv. obhajila, morajo tekom leta spolniti 11. leto in dokazati, da so tekom dveh let obiskavali pouk kršč. nauka po Vel. katekizmu.

2. V vseh župnijah naj se oskrbi poučevanje otrok od 6. leta naprej za pravico na prvo privatno sv. obhajilo na podlagi Mal. katekizma.

3. Priporoča se gg. župnikom, da vpelejo povsod, kjer je možno, dejanje

»Oenores des Dames catéchistes« za pomoč pri vzgoji in poučevanju malih otrok v krščanskih resnicah.

4. Privatno prvo sv. obhajilo mora biti na vsak način vedno strogo privatnega značaja. Vsako slavje je odločno prepovedano v župnijskih cerkvah, pa tudi v kapelicah zasebnih zavodov.

5. Slovesno sv. obhajilo naj se oskrbi kakor doslej, če le možno vsako leto, in sicer z vsem sijajem.

6. V vsaki župniji naj se sestavlja natančen zapisnik otrok, ki so privatno prejeli prvo sv. obhajilo. V zapisnik naj se sprejmó tudi podatki o času in kraju sv. krsta dotičnih otrok.

(»Die christl. Schule« 2. zv.)

Čudež v Kani in abstinenca. Prijatelji in zagovorniki abstinenčnega gibanja nimajo prav lahke naloge, ko jim je pobijati in zavračati na videz upravičene, deloma pa omedlno skovane ugovore proti abstinenca. Kaj priljubljeno zatekališče je prijateljem »rujne« kapljice tudi sv. pismo, osobito čudež v Kani. Toda prav gotovo božji Zveličar »kangalilejca« ni napravil radi tega, da bi se pozneje s pomočjo tega dejanja abstinenca uničevala in pobijala. Pa tudi ta »eklatantni« dokaz zoper abstinenca ni tak, da bi moral abstinent radi njega priti v zadrego. Gotovo bo ustrezno katehetom in vsem prijateljem abstinenčnega gibanja, če omenjamo, kar piše neki A. Hessenbach v listu »Katech. Blätter« t. l. št. 2. uprav o čudežu v Kani:

»Judje so znali pripravljati več vrst vina, ki so zanj imeli tudi razna značilna imena. Pripravljali so pač alkoholno vino in ga tudi pili; toda znali so ohraniti vinski sok, da ni zavrel in je torej bil brez alkohola. Ako se temperatura dvigne do 30 stopinj Celzija, začne vino vreti in se izpreminjati v kis; zato je bilo treba za gorko klimo v Palestini globokih kleti, da se je moglo vino ohraniti, kar se pa ni dalo izgotoviti brez občutnih stroškov. Ljudska pijača starih judov je bil grozdni sok, ki se je vsled vročine strdil v nekako sirupovo goščo. To pijačo so spravljali v mehove ter jo v njih tudi drugam razpošiljali. Ta sirup

so mešali seveda z vodo, da je bil užiten. Bil je torej brez alkohola.«¹

Tudi Aristotel piše o nekem vinu, ki ga imenuje »οἶνος γλυκύς«, ki »ὁ μεθύσκει«. (Metereologika, IV., 9.) Enako Plinij o španskem vinu, ki nima opojne moči. Vergil pravi, da so imeli dvojno vino, in da je bilo treba (sirupovo) vino dvajsetkratno razredčiti. Sv. Avguštin pozna »vinum coctum«.

Po vsem tem se lahko upravičeno sklepa, da je božji Zveličar podaril v Kani ljudskega vina najboljše kakovosti. Zakaj bi morali trditi, da je izpremenil vodo v opojno vino? ... Iz besedi starejšine: »Vsak človek dá najprej dobro vino in kadar se napijejo, slabše,« bi utegnil kdo sklepati, da so se gostje z vinom omamili. Toda za to ni zadostne podlage, kajti starejšina omenja le, kar je drugod izkušal, ko pravi: πᾶς ἄνθρωπος ... πίθησιν, καὶ ὅταν μεθύσθωσιν ... Prevedli bi lahko tudi tako-le: ... ako (kadarkoli) imajo dosti ...

Prav tako bi se smelo reči — sveta Cerkev se menda o tem še ni izjavila — da je božji Zveličar pri zadnji večerji rabil navadni grozdni sok, ki ni bil upijalniv.

Poleg tega vemo, da se je Jezus glede velikonočnega praznovanja in glede obeda, ki se je pri njem uživalo velikonočno jagnje, ravnal po Mozesovih predpisih. Angleški rabinci trde, da so se ortodoksni judje o velikonočnem prazniku zdržali vsake jedi in vsake pijače, pri katerih se je že izvršil proces vretja. (Prof. dr. Moses Stuart.)

Več o tem je najti v knjigi: Dr. Gerhard Burk, »Christi Stellung zum Wein, bezw. zum Alkohol« in Ewert, »Die Bibel und der Wein«.

A. Hessenbach meni torej, da se sme otrokom brez skrbi reči, da je ljubi Zveličar gostom v Kani podaril sladkega vina, ki jih ni opojil, ki je bilo še boljše od malinovca. — Ta izvajanja smo priobčili zaradi zanimivosti. Če bo kdo dokazoval uprav nasprotno, slobodno. Kaj pravijo k temu listi abstinentov?

¹ Dr. Meinert, »Die Alkoholfrage« 1908, p. 202.

Zgledi, uporabni pri katehezi.

Moč vere. Slovenski vojak A. P. piše med drugim: ... »Kaj pa je, kar nas navdaja s pogumom? Kaj nam daje moči, da moremo vztrajati v tem strašnem naporu? Oh, sv. vera je oni vir tolažbe in moči ... Ko je bilo treba zapustiti prijazen dom, ljubeznive otročiče, dobro ženo in domače, me je trla misel, če pač nikoli več ne bom videl svojih dragih; besede so mi zamrle na ustnicah ob slovesu. Nihče na svetu bi me ne bil mogel utolažiti. Misel pa, da se onkraj groba zopet snidemo v lepšem življenju, me je navdala z novim pogumom, tako da sem se z veseljem vdal v voljo Najvišjega in šel pogumno v boj. In ko sem se udeleževal strašnih bojev, ko so mi nad glavo brnele svinčenke ter pokale granate, ko sem bil včasih do smrti utrujen in bolan, kdo je bil takrat moja pomoč in tolažba? Zopet nihče drug nego naša sv. vera. Kam naj bi se bil drugam obrnil, kje drugje pomoči iskal, ko mi nihče ni mogel pomagati? Le misel, da je smrt samo začetek boljšega življenja in da se mi nič zgoditi ne more, če On ne pripusti, ki mi je dal življenje, mi je dajala silno moč in pogum, da sem mogel prenašati strašne napore na bojišču ...« »Bogoljub« 1915, št. 4.

Smrtna kosa in prvo sv. obhajilo. Sin nekega zdravnika v mestu Osnabrück, mlad vojak, ki se mu je obetala najsijajnejša bodočnost, je bil ranjen v bitki pri St. Quentinu. Moral je umreti. Na smrtni postelji je izjavil: »Nisem verjel, da bom še kdaj tako srečen, kot na dan I. sv. obhajila.«

(O. Zimmermann, Der Gottesbeweis des Weltkrieges, Str. 36.)

Zaupanje v Marijino podobo. Andrej Kolednik, doma v Gradišču (Sv. Barbara v Halozah), ki služi pri 9. stotnji 87. pešpolka, piše dne 27. marca s severnega bojišča:

»Na Jožefovo smo opravili spoved in drugi dan prejeli skupno sv. obhajilo. Imeli smo tudi slovensko pridigo. Gamljivo je bilo vse to v tujem kraju. Potem smo marširali en dan in eno noč. Dne 22. aprila smo zasedli kot rezerva neki grič in gozd. Takoj so nas začele po-

zdravljati ruske kroglice. Hitro smo si skopali majhne luknje, čeravno je to v gozdu težavno. Ta dan ni bil nihče ranjen. Drugi dan pa je bil žalosten za našo 9. stotnijo. Okoli 9. ure začnejo padati šrapneli in granate, da se je tresla zemlja. Kakor strele so udarjale v našo sredino, da je kar padalo vejevje z dreves. V tem obupnem položaju se pripravim na najhujše, namreč na smrt. Vzamem podobico Marije Bistriške ter jo držim nad glavo. Ni preteklo pet minut, kar prileti šrapnel pol metra nad mojo glavo, odtrga debelo vejo z bora, katero je popolnoma zdrobil. Na mene je vrglo le nekaj prsti. Tukaj me je nedvomno Marija rešila gotove smrti, ker drugače bi me bil šrapnel raztrgal. Žalostno je bilo, kako so na vsaki strani vzdihovali ranjeni tovariši. Ni trajalo dolgo, kar tudi mene zadene nesrečna šrapnellska krogla v hrbet, toda ne smrtnonevarno. Ranjen sem bil okoli poldneva; opirajoč se na svojega tovariša sem prišel v neko vas, kjer je bil naš zdravnik.»

Na vsak način — k sv. obhajilu! Frančiškan P. Arduin Kleinhaus iz Solnograda je opisal v »Kirchenzeitung« št. 20. (1915) tale dogodek: Nekega večera v postnem času me pokličejo v spovednico, da bi spovedal neznanega vojaka. Po spovedi me vpraša vojak, če bi mogel prejeti tudi sv. obhajilo, ker je še tešč. Ura je bila že sedem, bilo mu je odriniti na bojišče. Ves dan je imel dobri vojak polno dela, pa je vendar ostal tešč. Sv. obhajilo se mu je radevolje podelilo v spodbudo vseh številnih vernikov, ki so se bili zbrali k pobožnosti križevega pota. — Ali ne osramoti ta korenjak marsikoga, ki mu je že težko, če bi moral le par ur ostati tešč!

Junak. (Iz življenja kongreganista zapisal v listu »Die Fahne Mariens« R. F., Fulda.) Večeri se — po vročem boju. Do smrti utrujeni ležejo vojaki na hladna tla. Toda ne spe vsi. Ob samotnem križu kleči orjaška postava; z levico se krčevito oprijemlje križa, desnica pa zapisuje zadnje pozdrave materi: »Na svidenje v nebesih, ljuba mamica... Tvoj hvaležni sin.« Vojak zapre pismo, ki ga rose krvave kaplje iz smrtne rane na vratu. Nato okrene utrujene oči k božje-

mu Zveličarju na križu kakor bi se hotel zahvaliti, da se je mogel še posloviti od ljubljene matere. Tresoči prsti se zdaj oprimejo kroglic na molku. Umirajoči junak pozdravlja v smrtnem boju svojo nebeško Mater. Čedalje počasneje se mu dvigajo prsi. Čez osušene ustnice priplavajo komaj še slišno zadnje besede: »Čast bodi Očetu in Sinu in Sv. Duhu« — glava se povesi in junak je za vedno zaspal. Na prsih mu je pripet železni križec, roka pa drži molek. — Bil je kongreganist ter je hotel biti duhovnik. Zdaj pa je opravil zadnje daritev, daroval je svoje mlado življenje, imel je svojo primico na bojišču.

Obletnica poroke na bojišču. Tirolski učitelj Robert Löffler (Grafenwörth) je pisal 4. maja z bojišča svoji ženi to-le zanimivo pismo: »Ljuba Poldka! Dnevni šum se je polegel. Sedim ob veliki mizi v kmetiški hiši. Moji tovariši so se zleknil po slami, nekateri pa pišejo svojim dragim domačim. Tudi jaz porabim to priliko, da se Ti zahvalim za poslano sliko, ki jo nosim poleg materine slike vedno pri sebi. Večkrat, ko so brnele svinčenke in kosi šrapnelov krog mene, sem jo že v naglici potegnil iz žepa in tiho pogledal, potem sem pa zdihtnil: »Gospod vojskinih trum! Ne dopusti, da bi kaka morilna krogla prodrla skoz sliko, ki jo nosim na svojem srcu. Bog obvaruj me v vseh nesrečah in nevarnostih — ne zaradi mene, ampak zaradi mojih dobrih staršev in zaradi zveste žene.«

O, kako kratka je bila najina sreča! Toda vem, da si rada pustila svojega Roberta, da brani velikost in ugled naše slavne monarhije. Pri slovesu si pokazala, da se znaš premagati. Dobra in poštena žena si; nate smem biti ponosen. Že več kot pol leta sem v boju; trpim in upam, da zmagamo, da doživimo srečen mir.

Spoznam in priznam, da je vojska huda poizkušnja, šiba božja. Kakor je strašna, pa je vendarle tudi koristna in zveličavna za človeštvo. Vojska je dobra šola; vodi ljudi k Zacetniku vseh stvari, k Bogu. Vojska ustvarja zadovoljnost med ljudmi, jih dviga kvišku.

In zdaj še eno prošnjo!

Kmalu bo obletnica najine poroke. Praznuje dan svatovščine v Bogu in z Bogom! Pojdi tisto uro v cerkev ter opravi tam kratko pa gorečo molitev. Jaz hočem biti takrat s Teboj četudi le v duhu. Prosi Vsemogočnega, da nam nakloni kmalu mir in da se vrnem zdrav in srečen v Tvoje naročje. Ako je pa ljubi Bog drugače sklenil, ako bi moral jaz umreti in darovati za domovino življenje... ne obupaj... ne zdvajaj... prosim Te prav lepo. Saj verujemo, da se bomo zopet videli. S tem končam svoje pismo. Ni ga sestavil »molitvar«, ampak vojak na bojišču. Vsi smo taki postali... spoznali in našli smo Boga.

Tvoj v ljubezni vdani Robert.«

Tolažba v nesreči. Frančiškan P. dr. Rajmund Dreiling je popisal v »Köln. Volkszeitung« več zanimivih epizod iz vojaškega življenja. Ganljiva je posebno ta-le: Neki vojak je v boju izgubil oči. Ko ga je pater tolažil, mu odgovori: »Tu notri v duši ni teme, tu je vse svetlo in jasno; danes sem prejel ljubelega Boga.« — Večkratno obhajilo nemških častnikov je napravilo na nekega ujetega francoskega obrista globok vtis. Čudil se je vpričo patra. Ta mu odgovori: »Ti-le častniki so bili tekom treh tednov vsak dan pri sv. obhajilu.« Francozu se zaiskri solza v očesu; ter vzdihnil: »Moj Bog!«

Stotnik kot dušni pastir. SolnoGRAJSKI prof. dr. Ign. Seipel popisuje v »Kirchenzeitung« (1914, št. 49) dva zanimiva dogodka, ki mu jih je povedal neki pruski stotnik:

Malo pred odhodom na bojišče je priporočil stotnik svojim vojakom z vso odločnostjo, naj poprej uredijo svoje osebne zadeve, predvsem pa naj naredijo obračun z Bogom. Dovolil je vsem — katoličanom in protestantom —, da obišejo cerkve in poiščejo svoje duhovnike. Kar stopi mož iz stotnije pred stotnika ter ga prosi, naj mu svetuje, v katero cerkev naj gre, ali v katoliško ali v protestantovsko? Začuden ga gleda stotnik, češ, to bi pa vendar moral sam vedeti. Vojak mu takoj razodene vzrok vprašanja in pravi: »Jaz namreč nisem krščen, tedaj nisem ne katoličan, ne protestant. Moj oče je svoj čas odpadel od

vere ter je sklenil, da ne bo dal krstiti nobenega svojih otrok, dokler bo on živel; tako se je zavleklo, da do danes nisem še krščen. Zdaj ko grem v boj in lahko vsak trenutek padem, mi pa vendar ni vseeno, če sem krščen ali ne. Drugi tovariši gredo v cerkev, da bodo dobili ondi notranjo tolažbo; tudi jaz ne maram biti izključen. Zato pa vprašam, v katero cerkev bi šel.« — Stotnik ga pouči, da se mora najprej dati krstiti. Mož je bil seveda takoj pripravljen, samo vedel ni, v katero cerkev bi šel k sv. krstu, ali v katoliško ali protestantovsko. Stotniku seveda ni bilo prav lahko, da bi sam odločeval, ker ni hotel, da bi mu njegovi tovariši-častniki, povečini tudi protestanti, očitali, da izrablja svojo službo v verstvene namene. Zato pokliče še dva častnika; vpričo vseh treh se je nadaljeval razgovor. Izkazalo se je, da je vojakova žena katoličanka in je vsled tega že sam čutil nagnjenje do katoliške Cerkve. Tudi častniki so smatrali, da je čisto naravno, če se dá krstiti v katoliški Cerkvi in postane katoličan. Stotnik ga je takoj nato priporočil ondotnemu dekanu, ki ga je po kratkem pouku krstil, nakar je mož potolažen in vesel šel na bojišče.

Istemu stotniku se je nameril še en podoben slučaj. Neposredno pred bojem stopi k njemu vojak katoliške vere. Pove mu, da ob svojem odhodu na bojišče ni opravil sv. spovedi. Stotnik ga opozori, da je vendar vse opominjal, naj pravočasno uredijo svoje vestne in notranje zadeve. Vojak mu potoži, da takrat pač ni bil razpoložen za to; zdaj bi se pa rad spovedal, če bi bilo možno. Ker ni bilo nobenega duhovnika blizu, ga stotnik pouči, da si more dobiti odpuščenje grehov, če obudi popolni kes. S tem mu seveda ni bilo dosti pomagano, ker se je bil zanemarljivo in ni hodil v cerkev ter je krščanski nauk že skoraj popolnoma pozabil. Stotniku ni kazalo drugega, nego da je skesanega grešnika poučil o veljavi popolnega kesanja, ki izbriše celo smrtno grehe, ako se jih grešnik ne more spovedati. Molil je potem z vojakom kesanje, kakor ga je znal še iz šolskih let. In tako je pripomogel potrtemu vojaku do notranjega miru...

Sedemdesetletnico rojstva je obhajal 4. julija dvorni svetnik Fr. Levec, deželni šolski nadzornik v pokoju. Vsled predloga podžupana dr. Trillerja ga je ljubljanska občina imenovala ob tej priliki za častnega meščana.

Dopust. Trimesečni dopust je dovoljen članu deželnega šolskega nadzorstva g. Antonu Maier v Ljubljani.

Učiteljstvo v Trziču na Gorenjskem je skupno s katehetoma peljalo 23. junija šolsko mladino na Brezje prosit Marijo, pomočnico kristjanov, zmaže našemu orožju.

Stalni pokoj. Upokojen je gosp. Ivan Kiferle, nadučitelj v Preski.

Bojišče. Prvi avstrijski vojak, ki je padel ob koroško-italijanski meji v boju zoper Italijo, je enoletni prostovoljec učitelj Štefan Kacijan iz Gorij na Koroškem. — V Bukovini je padel g. Alojzij Koprivec, nadučitelj v Selcih pri škofji Loki. Na bojišče se je podal šele 10. aprila. Smrtna krogla ga je zadela takoj v prvem boju dne 16. maja. Star je bil 32 let. — V bojih pri Okni v Bukovini je bil ranjen strokovni učitelj Josip Zidanšek.

Naša zborovanja. Na razna vprašanja glede odborovih sej »Slomškove zveze« in naših sestankov odgovarjamo: Vojska je. Deželni šolski svet ne nastavlja definitivnih novih učiteljskih moči, kar je umevno in pravilno, ker imajo učitelji, ki se žrtvujejo na bojiščih za domovino, tudi pravico do kompetence. **Odborovih sej** »Slomškove zveze« iz istih vzrokov ni bilo, ker je namreč odsotnih več članov, med njimi tudi podpredsednik prof. Modic. Prosimo torej, da bi blagovolili potrpeti vse one gospodične in gospodje, ki so se že pred več meseci oglasili za sprejem — in tudi deloma plačali članarino. — Kaj pa zborovanja? Po deželi jih res ni kazalo sklicevati, ker je precejšnje število gg. učiteljev poklicanih v vojaško službovanje; gđne učiteljice so se pa marsikje s podvojeno pridnostjo ukvarjale s poučevanjem in vodstvom ljudskih šol. V Ljubljani bi se ob

dobri volji že bilo dalo kaj storiti, ker je na bojišču le nekaj mlajših tovarišev, šole so pa, razen dekliških, večinoma počivale. Tu bi bilo še celo potrebno, da bi se bilo od naše strani kaj ukrenilo za varstvo in vzgojo one deške mladine, ki je bila in je še popolnoma brez pouka in tudi brez nadzorstva. Četudi je praktično pedagoško delo med njimi vsled izrednih vojskinih razmer otežkočeno, pa bi bilo le treba posveta, če in koliko bi se dalo zanje storiti. Sicer pa tvarine za razgovore ob učiteljskih sestankih nikdar ne zmanjka. **Kratkomalo:** Prav vsega ne smemo oprtati vojski, češ, ta je kriva.

Iz ujetništva. Nadučitelj Franc Silvester piše, da so večje število naših ujetnikov predstavili 5. maja iz Bjska v Krutilajaga — na kmete. Pravi, da so ondi dobri ljudje. — V drugi dopisnici z označbo: »V vagonu, dne 10. junija 1915« pa sporoča: »Po večdnevni hoji, oziroma vožnji so nas danes naložili na postaji Čulimskaja. Gremo menda delat železnico. Kam, pa še ne vem. To karto sem oddal na postaji. Pisma bodo prihajala za nami...«

Ugodnost. Učencem šestega ali višjega razreda kake gimnazije ali realke, gojencem drugega ali višjega letnika učiteljišča se sme priznati pravica enoletnih prostovoljcev. Kdor si hoče sam izbrati četo, mora vsaj sedem dni pred splošnim vpoklicom svojega letnika prositi za to pri pristojnem dopolnilnem (domobranskem) poveljstvu. Po prezentaciji sme prostovoljno vstopiti samo k oni četi, h kateri je bil oddeljen kot črnovojnik. Prošnje za enoletno prostovoljstvo se vlagajo pri okrajnem glavarstvu ali naborni komisiji. Črnovojni obvezanci letnika 1897., ki stoje v petem razredu ali prvem letniku zgoraj navedenih zavodov, smejo za časa črnovojniške službe z orožjem nositi na rokavu znake enoletnih prostovoljcev. Toda ne izuče se za častnike, ampak po dvanajsttedenskem izvežbanju bodo poslani kot

podčastniki na bojišče. V vseh drugih ozirih pa so enaki črnovojnikom, ki smejo nositi enoletni prostovoljski znak. Črnovojniki tega letnika, ki bi hoteli prostovoljno vstopiti v skupno armado ali deželno brambo, se morajo zavezati za triletno preženčno in sedemletno rezervno službo in izgubijo pravico do znakov enoletnih prostovoljcev.

Nesrečna smrt. Nadučitelj v Šmarji pri Volšperku na Koroškem, Matija

Hönigmann, se je dne 19. junija na pokališču v Trnjivasi pri Celovcu ustrelil. Naznanjen je bil zavoljo prepovedanega igranja na karte. To ga je tako vznemirilo, da je 18. junija pobegnil od doma v Celovec in izvršil nesrečni čin. Bil je oženjen in ima otroke.

Novi škof v Senju. V kratkem bo imenovan za škofa v Senju katehet in profesor veronauka na gimnaziji v Gospicu, č. g. dr. Josip Marušič.

Vzgoja.

Za telesno okrepitev. V ministrstvu je bil večkrat posvet, kako bi se dalo kaj več storiti za telesno vzgojo mladine. Naučni minister je glede na dosedanje izkušnje izdal odlok, ki naroča vsem deželnim šolskim svetom, naj vse že obstoječe tozadevne predpise izpopolnijo tako, da bodo ustrezali vojaškim pripravam. Minister veleva tudi, naj se v letošnjih počitnicah — sporazumno s starši in učitelji — prirejajo dnevni izleti učencev, ki naj se združijo s primernimi predavanji.

Skavti v Švicí. Zveza skavtov, ki je bila ustanovljena junija 1914, je nabrala v kratkem času več tisoč mladeničev in deklic, dasi imajo Švicarji že sicer več naprav za vzgojno oskrbo in za telesno okrepitev mladine. Telovadna in strelška društva, vojaški predpouk, kadetska združenja in dr., delujejo v zmislu vojnih predpisov. Skavtstvo v Švicí pa ne poudarja in ne zahteva vojaške predodgoje, marveč ta namen naravnost odklanja ter je v nekakem nasprotju z vsemi drugimi organizacijami te vrste. Namen skavtstvu je, vzgojiti in okrepiti zavedne in plemenite značaje.

Gibanje v tej smeri se je v Švicí začelo v vrstah krščanskih društev, ki se v njih zbirajo mladi mošje, a se izpočetka ni ganilo nikamor naprej. Šele, ko se je osnovala zveza, se je pokazal viden napredek.

Vsak oddelek ima eno ali več patrolj, ki šteje osem mladeničev. Voditelj oddelka se imenuje inštruktor. Patrolja tvori stalno enoto tako, da njeni člani ne morejo lahko k drugi patrolji pre-

stopiti. V krog skavtov more vstopiti le tisti mladenič, ki je prestal takozvano preizkušnjo aspiranta. Vsak aspirant se mora zadosti poučiti o namenu skavtstva in o globokem pomenu skavtskih pravil. Po sprejemu sme nositi obleko skavtov (stezoslednikov). Strogo se pazi, da je mladenič, ki se pripravlja za vzprejem, v moralnem in telesnem oziru sposoben in vreden živeti v duhu skavtstva. Ako ga inštruktor smatra za vrednega, se dovoli preizkušnja, ki se naslana na sledeče stvari:

1. Aspirant mora deset v okolici se nahajajočih dreves spoznati in določiti po listju in silueti; označiti mora tudi karakteristično lastnost.

2. Dokazati mora, da je prihranil in naložil vsaj en frank.

3. Ko si je ogledal tekom ene minute 24 različnih, na kaki deski raztresenih predmetov, mora napraviti zaznamek, ki obsega vsaj 16 opazovanih predmetov.

4. Prehoditi mora dva kilometra dolgo pot prej kot v 15 minutah.

5. Zunaj na prostem mora zapaliti ogenj kvečemu z dvema užigalicama ter na ognju pripraviti mal obed.

6. Čitati mora znati podrobne, krajevne zemljevide ter rabiti kompas.

Ti pogoji za vzprejem zahtevajo precejšnje priprave. Mladenič, ki nima krepke volje in primerne spretnosti, ne pride prav lahko v vrsto skavtov.

Kdo je otrok? O tem vprašanju je letos izreklo najvišje sodišče na Dunaju razsodbo z ozirom na neki konkreten slučaj v zmislu ubožnega zakona. Okrajno sodišče v Gradcu je oddalo

neko 15 letno moralično pokvarjeno delkico A. Geieruck v poboljševalnico, a zato je ministrstvo za notranje zadeve naročilo njeni domovinski občini Gradec, da mora za oskrbovanje mesečno plačevati znesek 12 K, ker pojem »otrok« ni navezan na starost, temveč le na nezmožnost lastnega vzdrževanja. Proti ministrski razsodbi se je občina pritožila na najvišje sodišče. Na podlagi mnogih prejšnjih zakonov je to sodišče razveljavilo razsodbo ministrstva in razsodilo, da je merodajna le starost do izpolnjenega 14. leta. Vsako drugo mnenje je v praksi neizvedljivo, ker bi sicer tudi 20 in več let stari, a slabi ljudje lahko slučajno veljali za otroke. Ako so pa taki nad 14 let stari »otroci« za lastno preživljanje nesposobni, je dolžnost države, dežele in drugih faktorjev zanje skrbeti, nikakor pa ne občine. Ubožni zakon skrbi le za nad 14 let stare osebe,

da se izročajo v posebne oskrbovalnice, za pod 14 let stare »uboge otroke« mora pa skrbeti občina. F. F. L.

Potrpežljivost pri vzgoji je nebeška cvetka, ki se ne dá ločiti od krščanskega usmiljenja in milosrčnosti. Kaj bi bili kraji brezupne zapušenosti in neznosnega gorja brez angela potrpežljivosti! Rahlo stopi k ležišču neozdravljivega boleznika, mu položi mehko, hladno roko na vroče čelo, mu prigovarja, ga osrčuje, tolaži, mu daje upanje, mu dviga oči nakvišku. — Toda varuj se, da pojma potrpežljivosti ne boš napačno tolmačil, nerodno umeval ter mislil, da si potrpežljiv, ako si z vsem zadovoljen, ne da bi se potrudil hrepeneti vedno po višjem, po napredku. V tem slučaju bi ne imel čednosti potrpežljivosti, ampak bi se reklo, da si mrtev, zaspan, len. S tako potrpežljivostjo bi ne bilo nikjer nobene uspeha, ne napredka.

Raznoterosti.

Obletnica. 28. junija je minilo že eno leto, odkar smo izgubili po krivdi grde zločinske zarote ljubljene prestolonaslednika Franca Ferdinanda. Ta dan je imel dvor. župnik dr. Seydl v schönbrunnski grajski kapeli sv. mašo za pokoj rajnega nadvojvode in njegove soproge vojvodinje Zofije pl. Hohenberg. Pri sv. maši je bil cesar globoko ganjen. — Prestolonaslednik Karel Franc Jožef je obhajal žalostni spominski dan skupno z nadvojvodinjo Cito v mestu Hall pri Inomostu. Navzoča sta bila pri črni sv. maši, in sicer v cerkvi presv. Srca Jezusovega, v kateri je pokojni Franc Ferdinand tako rad bival.

Bogu hvala! 22. junija so zopet zaplapolale cesarske zastave po širni Avstriji. Listi so z debelimi črkami javljali veselo novico, da je Lvov zopet naš. Naj bi ta zgodovinski dogodek razpalil žar trdnega zaupanja v vseh avstrijskih srcih, krepil vztrajnost našim armadam, dokler ne dosežemo zmago-slavnega in častnega miru. Bog blagoslovi še naprej naše orožje na severu, na jugu in na jugozahodu!

Izvestje (X.) kn. šk. privatne gimna-

zije v zavodu sv. Stanislava v št. Vidu nad Ljubljano o šolskem letu 1914/15 je menda edino, ki je šlo letos med svet v tiskani obliki. Pouk na tem zavodu se je mogel tudi v vojskinem času popolnoma redno vršiti. Začetkom šolskega leta je bilo sprejetih 336 učencev. Med letom je izstopilo 75 dijakov, ki so bili, razen enega, vsi poklicani v vojno službovanje. Koncem šolskega leta je bilo v zavodu 261 učencev — Slovencev. Odličnjakov je 66, dobro sposobnih 144, vobčesposobnih 14, nesposobnih 25. Pet dijakov ima ponavljalni izpit. — Učnih moči je bilo 18.

Pouk na tržaških srednjih šolah se je nadaljeval še preko 26. junija, dasi so drugod s tem dnevom zaključili šolsko leto.

Dekan bogoslovne fakultete. Na dunajskem vseučilišču je bil za bodoče učno leto kot dekan bogoslovne fakultete imenovan dr. Jožef Lehner, redni profesor dogmatike.

Linški škof. Na škofijsko stolico v Lincu pride dr. J. G föllner, profesor pastirstva na odnotnem bogoslovnem učilišču. Višje študije je dovršil v Germaniku v Rimu. Posvečen je bil leta

1892. Po dohodu v domovino je deloval najprej kot katehet in spiritual v deškem semenišču.

Doktor — po smrti. Filozofska fakulteta na berlinskem vseučilišču je sklenila, da bo podeljevala onim doktorandom, ki so pred promocijo padli na bojišču, naknadno čast in naslov doktorjev modroslovja, da se bo tako ohranil spomin na te padle junake v letopisih velikega vseučilišča.

Pozno kesanje. Francosko delovno ministrstvo objavlja statistiko ljudskega »naraščaja« za prvo četrletje 1915, in sicer iz 82 okrožij. Izid je sila vznemirljiv; izkazuje namreč, da je bilo 3971 rojstev, 20.845 smrtnih slučajev, 6445 razporok, 2000 porok pa manj nego lansko leto v istem času. List »Temps« pristavlja: »Pogled v bodočnost je pretresljiv. S to zadevo se bo morala po končani vojski pečati vlada in resni sociologji, drugače je ves naš napor zastonj.« — Spoznanje je prvi korak k poboljšanju, če bomo mogli poročati o drugem in tretjem koraku, je pa veliko in zelo dvomljivo vprašanje.

Zavod »Frintaneum«, ki je namenjen duhovnikom in bogoslovcem, da nadaljuje študije na Dunaju, se je s 1. jul. preselil iz staročastitih prostorov v bivšem avguštinskem samostanu v nove prostore blizu cesarskega gradu v I. okraju.

Princa Maks in Ernest, sinova † prestolonaslednika, sta na škotski (benediktinski) gimnaziji na Dunaju napravila skušnjo z najboljšim uspehom, in sicer je Maks dovršil 3. gimnazijski razred, Ernest pa sprejemni izpit za 1. razred.

»**Armerika**«. Nedavno je nekdo v »Köln. Volkszeitung« nasvetoval, naj se odslej namesto imena »Amerika« uveljavi značilka »Armerika«. Takozvana nepristranska Amerika je kriva, da se svetovna vojska še ni končala, ker neprestano pošilja našim sovražnikom ogromne množine municije in orožja (ar ma). Torej: Armerika.

Francoska lajiška šola praznuje prvi decenij, a se ne more hvaliti s posebno sijajnimi uspehi. Kljub vsemu zatiranju se poučuje v privatnih (verskih) šolah še vedno 1.148.700 otrok. V državnih šolah je obisk silno slab, zato pa zaostaja tudi napredek. V državnih šolah je bilo te-

kom zadnjih pet let odsotnih od 1 do 2 meseca 440.000 učencev, 2 do 3 mesece 250.000, 3 do 4 mesece 165.000, 4 do 5 mesecev 105.000, 5 do 6 mesecev 112.000. Vsled tega se ni čuditi, če je bilo izmed 227.000 mladeničev, ki so bili poklicani leta 1912. v vojaško službovanje, 50.800 takih, da so jih morali poslati v polkovne pomožne šole. Od teh jih ena šestina ni znala ne pisati ne čitati, dočim ostali glede znanja niso prekašali niti otrok na najnižji skupini ljudskih šol. Množica popolnih in polovičarskih analfabetov pa ne pojema, marveč stalno napreduje. Ta dejstva so pač poniževalna za deželo, ki se baha, da prvači med kulturinimi državami.

Moralka. »K. Kirchenzeitung« je objavila v št. 45. m. l. oceno francoskega katekizma, ki vsebuje nauk o lajiški morali, kakršna naj bi se poučevala v francoskih brezverstvenih šolah. Prvi del »nравoslovje« naj bi vpeljal mlado francosko generacijo v svetovno nazoranje, ki je privileg sedanjih francoskih mogočnejšev. V drugem delu se nahaja takozvani državljanski pouk.

Vsa tvarina je razdeljena na mesece in učne ure:

O k t o b e r: Temeljni pojmi o nравoslovju in o dolžnostih v družini. Seveda nimajo nauki nobene opore in temelja, ker se Bog v knjigi niti omenja ne.

N o v e m b e r: Poglavlje o družini se nadaljuje; zlasti se omenja razmerje med gospodarji in uslužbenci.

D e c e m b e r: Nauk o šoli.

J a n u a r: V tem času se prične najobširnejša razprava, namreč o domovini, ki temelji na svobodi, enakosti in bratstvu. Najvažnejše dolžnosti, ki jih ta moralka naglašja, so: »Pokorščina postavam, plačevanje davkov, vojaška služba in vestno izvrševanje glasovanja«.

F e b r u a r: Dolžnosti do samega sebe.

M a r e c: Skrb za zunanje dobrine.

A p r i l: Duševno izolika. Duševni sovražniki so nevednost in strast. Zanimivo je, da govori knjiga tudi o prisegi, ki o nji pravi: »Prisega je eminentno važno in svečano dejanje; kdor prisego krši, je verolomen hudodelec.«

M a j: O človeški družbi.

Juni: Nadaljevanje istega predmeta. Tu se kratko pač omenja tudi verstvo, a s pristavkom: »Žal, da v tej točki ljudje niso edini; nekateri so verni, drugi ateisti. Verniki so zopet razcepljeni v več verstvenih sekt.« Zraven pa kot za nameček vrže avktor še kratek stavek: »Vera v Boga se tudi ne dá znanstveno dokazati.« Ta dostavek, ki ima namen zamoriti zadnjo versko kal ter napraviti iz francoske mladine dvomljivce in brezverce, naj bi bila moralna opora vseh deloma (v kolikor so povzeti iz krščanstva) lepih nauk v knjigi!?

Mogočnost. Anglija ima $\frac{1}{5}$ sveta, to je $\frac{1}{20}$ zemeljskega površja. Morje zavzema $\frac{15}{20}$ zemlje; ker se Angleži smatrajo za gospodovalce čez morje, bi morali potem reči, da je $\frac{16}{20}$ vsega zemeljskega površja v oblasti Angležev. Ni čuda, če so se prevzeli; toda napuh hodi pred padcem.

Brezvestno! Še preden je ustrahovala po podkupljenem časopisju našuntana ulica italijansko javnost — katoliško in nekatoliško — in jo osokolila za vojsko, je zapisal nekdo v solnograjskem listu »Kirchenzeitung«, št. 20, te-le besede: »Ako sklene Italija vojsko v zmislu najetih kričačev, bomo morali reči, da se še nikdar ni tako brezmiselno in brezvestno odločevalo o sreči in nesreči kake dežele.« — Avstrijski cesar sam je v oklicu »Mojim narodom!«, ki v njem naznanja, da mu je italijanski kralj napovedal vojsko, označil nezvestobo in zavratno postopanje Italije kot dejstvo, ki ga ni enakega v zgodovini. Kakor naš presvetli vladar, tako zaupajo tudi narodi avstrijski, da bo »Vsemogočni vzel našo pravično stvar v svoje milostno varstvo.«

Tatvina. Ob koncu šolskega leta stopi katehet v III. razred. Komaj pride na svoje mesto, že stopi več dečkov predenj. Eden izmed njih na vsa usta in z ogorčenjem pripoveduje, da je součenec O. na travniku ukradel domačega zajca. Katehet vpraša, če je stvar vsem učencem znana, kar so seveda soglasno potrdili. Nato pokliče ugovarjača pred kateher ter mirno in brez razburjenosti reče: »Ali si ukradel zajca?« — O. (z jokavim glasom): »Da, pa sem ga že vrnil.« —

Katehet: »Daj mi desno roko, pa glasno govori za menoj, kar ti bom povedal: Obljubim — pred vsem razredom — da ne bom nikoli ničesar ukradel. — Bog vse vidi, Bog vse vé; greh se delati ne sme.«

O. je govoril besede razumljivo in vidno ganjen. Iz vsega obnašanja je bilo upati, da bo to bolj pomagalo, nego če bi se mu bila prisodila kaka občutna telesna ali zaporna kazen. Tudi součenci so bili zadovoljni.

Enako je ravnal katehet tudi v nekem drugem slučaju. Učenka IV. razreda je zagrešila nekaj takega, da je bilo več ali manj v pohujšanje vsemu razredu. Njena pridnost tudi ni bila povoljna, zato je imela v I. četrtletju za znanje krščanskega nauka v spričalu: 4. Podala je desnico ter obljubila poboljšanje vpricho vseh součenk. To je pomagalo, da je imela ob sklepu šolskega leta tudi iz veronauka najboljši red.

Pri razlagi o sedmi božji zapovedi bi se utegnil s pridom porabiti tudi ta-le dogodek, ki so ga nedavno objavljali za razvedrilo razni časopisi: Pri nekem kmetu so imeli psa-sladkosnedneža, ki je rad stikal po kuhinjskih posodah, da bi zavohal kaj takega, kar bi se dalo polizati. Nekoč stakne v kotu kositerno posodo, kakor jih rabijo mlekarice, ki donašajo mleko v mesto. Posoda je imela bolj ozek vrat. Pasja zver vtakne svoj nos tudi tu sem; toda bilo je treba nekoliko sile, da je spravil glavo v posodo. Toda sladkosnedna tatinska strast je dobila plačilo. Glava je šla sicer za silo v posodo, vun je pa ni bilo moč spraviti. Uboga žival se je zadušila. Tudi domači niso bili v stanu ločiti živali od posode. Morali so oboje nesti k pleskarju.

Dogodba zbudi med otroki mnogo neprisiljene in nedolžne zabave.

Šolsko vprašanje v Ameriki. Ker vlada v Zedinjenih državah absolutna učna svoboda, se katoliško šolstvo kaj ugodno razvija. Država priznava vsako diplomo, tudi doktorsko, ako si jo kdo pridobi pod postavno veljavnimi pogoji. Treba je samo gmotnih sredstev, pa vsakdo lahko ustanovi celo vseučilišče. Cerkev se te ugodnosti po možnosti vsestransko poslužuje. Razni redovi imajo že svoje univerze, jezuitje še celo več.

Ti zavodi so se seveda le polagoma razvijali, ker so katoličani dostikrat revnejši, kot drugoverni državljani, in so mnogokje bili še v manjšini. Tekom časa so se razmere predružačile. Število katoličanov je narastlo; tudi že imajo v svoji sredi bogataše, ki se odlikujejo po svoji darežljivosti za javne katoliške namene. Vsled tega so se nekatere katoliške univerze začuda učvrstile in imajo zadovoljivo število slušateljev. Tako ima n. pr. vseučilišče v Milwaukee 1473, v St. Louis 1464 visokošolcev. — Katol. srednje šole so si priborile v Ameriki prvenstvo. Z redovniki, ki poučujejo za »božji lon«, se druge sekte ne morejo kosati, kajti njihove kakor tudi državne učne moči zahtevajo primerne plače, pa se tudi šolstvu ne morejo tako posvetiti kot redovniki. Posebnost Američanov tudi nekatoličanov je tudi v tem, da pošiljajo svoje otroke večinoma le v katoliške zavode, ker hočejo imeti strogo disciplino in dobro metodo, kakršna je v zavodih redovnih hiš.

Največje težave in stroške imajo ameriški katoličani z ljudsko šolo. Državna ljudska šola je interkonfesionalna, ali bolje brezverstvena. Zato se katoličani drže principa: Po vseh katol. župnijah naj se ustanovi tudi katoliška ljudska šola. Kako intenzivno se to načelo izvršuje, kaže dejstvo, da je samo l. 1914. prirastlo novih 147 šol, ki imajo 69.000 učencev in učenk. Vseh otrok na katol.

ljudskih šolah je pa 1,429.000. Če računajo, da znašajo letni stroški za vsakega otroka 25 dolarjev, tedaj prihranijo katoličani davkopllačevalcem 36,000.000 dolarjev ali 180,000.000 K na leto. Pravično bi bilo, da bi dobili katoličani kako povračilo, kajti njih žrtve za šolstvo so res velike, ker morajo kljub temu še plačevati davke za javne državne šole. Morda se bo kdaj doseglo, da bo država vse šole enako podpirala, kakor je to bilo sklenjeno v Belgiji.

»Stric Ludovik« (Onkel Ludwig) — tako so imenovali znanega pedagoga Ludovika Auerja povsod v katoliških krogih. Lani 29. decembra je za vedno zatisnil oči v 76. letu. Rajni je še kot mlad, vnet in živahen učitelj poln idealnega navdušenja sezidal znani »Cassianum« v Donauwörthu. Tu je po njegovi iniciativi jela izhajati cela vrsta katoliških časopisov: »Kath. Schulzeitung«, »Raphael«, »Notburga«, »Monika« in »Schutzengel«; vsi ti listi imajo danes tisoče naročnikov. Pred petimi leti je prodrla v svet izborna pedagogiška revija »Pharus, eine katholische Monatschrift für Orientierung in der gesamten Pädagogik.« Stric Ludovik je ustanovil v Cassianeu vzgojni zavod z internatom za gimnazijce domačega mesta. Njegove velike zasluge za dobrobit mladine, skrb za ljudstvo in za sveto vero so odlikovaje vpoštevale svetne in cerkvene oblasti.

Slovstvo in glasba.

Instructio pastoralis Labacensis.
Auctore Antonio Bonaventura, episcopo Labacensi. Labaci 1915. Str. 288.

Ker se je morala tretja nameravana škofijska sinoda radi vojske odpovedati, je presvetli knezoškof ljubljanski objavil nekatera važna ter nujna določila in pravila za dušnopastirsko delovanje, ki bi se bila imela obravnavati na sinodi, v posebni knjigi z zgorajšnjim naslovom. Važna za katehete so predvsem poglavja, ki govore »de confessione parvulorum«, »de praeparatione ad I. conf.«, »de communionem parvulorum«.

II. praktični del pa vsebuje »Kratko navodilo staršem o verskem pouku majhnih otrok«. To idealno navodilo, ki naj bi ga skušale naše krščanske matere uveljaviti pri vzgoji svojih otročičev, bi delo, trud in poučevanje katehetovo v šoli najmanj za polovico olajšalo, obenem pa omogočilo, da bi bil pouk katehetov bolj jedrnat in podroben.

Ob koncu je ponatisnjena vsebina knjižice »Priprava otrok« za prvo sv. spoved, prvo sv. obhajilo in sveto birmo.

Listnica uredništva.

Upravništvo »Slov. Učitelja« je poslalo meseca maja kakih 50 opominov, oziroma opozoril, ker so nekateri gg. naročniki že tretje leto pozabili na svojo dolžnost. Odzvalo se jih je samo pet. Letos je treba pač malo potrpeti, radi tega lista nismo nikomur ustavili, dasi kljub opozorilu nismo prejeli še naročnine. Vpošteva naj se pa, da mora upravništvo v tiskarni kljub vojski račune točno poravnati, ker mora tudi vodstvo tiskarne vse potrebščine

sproti in še veliko dražje plačevati kot doslej. Posimo torej, komur je količkaj mogoče, naj se nas spomni. — Število onih, ki za lani in za letos niso poslali naročnine, je še znatno. Pristavimo tudi, naj se cenjeni naročniki vedno poslužujejo nakaznic, ki so bile priložene prvi številki. Nekateri imajo navado, da izročajo naročnino in članarino posredno. Zgodilo se je večkrat, da se denar pozabič ni izročil, upravništvo je terjalo, naročniki so se pa jezili.

**Prihodnja - deveta - številka
„Slovenskega Učitelja“
izide dne 15. septembra 1915.**

Šolski molitvenik

je pošel. Le še v Katoliški Bukvarni je par sto izvodov z zlato obrezo po K 1'20.

Novi natis bo na prodaj čez kake štiri tedne.

Ugodnejše cene

pri „Šolskem molitveniku“ in „Večnem življenju“.

Ker se teh molitvenikov silno veliko proda, je omogočena še ena cenejša vezava, za dosedanje cene pa se vezave izboljšajo. Dokler bo kaj petega natisa, bodo cene sledeče:

	A „Najcenejši“	B „Rdeči boljši“	C „Zlati“	D v šagrinu gibljive platnice	E v šagrinu mehke platnice
Šolski molitvenik	K —'60	K —'80	K 1'20	—	—
Večno življenje	K 1'—	K 1'20	K 1'60	K 2'50	K 3'—

A „Najcenejši“ Šolski molitvenik je vezan v čisto platno, z rdečo obrezo, brez zlatega vtiska. B „Rdeči boljši“ je vezan v umetno usnje, z zlatim vtiskom. C „Zlati“ v najtrdnejše umetno usnje, z zlato obrezo in s svilenim trakom. V vezavah D in E se ta molitvenik ne prodaja, ker je itak bolje, kupiti večji molitvenik.

A „Najcenejši“ Večno življenje je vezano sicer tudi v umetno usnje, pa manj trpežno, tako da je bolj priporočljiva nekoliko dražja vezava. B „Rdeči boljši“ ima že najtrpežnejše umetno usnje; C istotako, pa z zlato obrezo in dvema svilenima trakoma. D in E imata vrhutega najfinejši šagrini in nožnice.